

प्रदेश राजपत्र

कर्णाली प्रदेश सरकारद्वारा प्रकाशित

खण्ड ४) वीरेन्द्रनगर, सुर्खेत, चैत ६ गते, २०७८ साल (अतिरिक्ताङ्क ३५)

भाग-१

कर्णाली प्रदेश सरकार

आन्तरिक मामिला तथा कानून मन्त्रालयको

सूचना

नेपालको संविधान बमोजिम कर्णाली प्रदेश सभाले बनाएको तल लेखिए बमोजिमको ऐन सर्वसाधारणको जानकारीको लागि प्रकाशन गरिएको छ।

संम्वत् २०७८ सालको ऐन नं. ०३

प्रदेश औद्योगिक व्यवसायका सम्बन्धमा व्यवस्था गर्न बनेको ऐन,

२०७८

प्रस्तावना: प्रदेशको औद्योगिक वातावरणलाई लगानीमैत्री बनाई उत्पादकत्व र रोजगारीका अवसरमा अभिवृद्धि गर्न, प्रदेशमा उपलब्ध प्राकृतिक, भौतिक तथा मानवीय स्रोतको सन्तुलित तथा अधिकतम उपयोग गरी उद्यमशीलता तथा लगानी प्रवर्धन एवम् दिगो औद्योगिक विकासको माध्यमबाट उत्पादनशील, प्रतिस्पर्धी र दिगो अर्थतन्त्र निर्माणका लागि कानूनी व्यवस्था गर्न वाञ्छनीय भएकोले,
कर्णाली प्रदेश सभाले यो ऐन बनाएको छ।

परिच्छेद-१

प्रारम्भिक

१. **संक्षिप्त नाम र प्रारम्भ:** (१) यस ऐनको नाम "प्रदेश औद्योगिक व्यवसाय ऐन, २०७८" रहेको छ।

(२) यो ऐन तुरुन्त प्रारम्भ हुनेछ।

२. **परिभाषा:** विषय वा प्रसङ्गले अर्को अर्थ नलागेमा यस ऐनमा,-

(क) "उद्योग" भन्नाले दफा १७ बमोजिमको उद्योग सम्झनु पर्छ।

(ख) "उद्योग दर्ता गर्ने निकाय" भन्नाले उद्योगसम्बन्धी विषय हेर्ने निर्देशनालय वा कार्यालय सम्झनु पर्छ।

(ग) "एकल बिन्दु सेवा केन्द्र" भन्नाले दफा ४८ बमोजिमको एकल बिन्दु सेवा केन्द्र सम्झनु पर्छ।

(घ) "कारोबार" भन्नाले उद्योगले आफ्नो उद्देश्यबमोजिम वस्तु वा सेवाको उत्पादन तथा वितरण गर्ने कार्य सम्झनु पर्छ र सो शब्दले त्यस्तो उत्पादन तथा वितरणसँग सम्बन्धित अन्य कारोबारलाई समेत जनाउँछ।

- (ड) "कार्यालय" भन्नाले यस ऐनबमोजिमको कामका लागि तोकेको निकाय सम्झनु पर्छ।
- (च) "घरेलु उद्योग" भन्नाले दफा १७ को उपदफा (१) को खण्ड (ख) बमोजिमको उद्योग सम्झनु पर्छ।
- (छ) "ठूला उद्योग" भन्नाले दफा १७ को उपदफा (१) को खण्ड (ड) बमोजिमको उद्योग सम्झनु पर्छ।
- (ज) "तोकिएको" वा "तोकिएबमोजिम" भन्नाले यस ऐनअन्तर्गत बनेको नियममा तोकिएको वा तोकिएबमोजिम सम्झनु पर्छ।
- (झ) "निर्देशनालय" भन्नाले जुनसुकै नामबाट भए पनि यस ऐनबमोजिम काम गर्न प्रदेश सरकारले स्थापना गरेको निर्देशनालय सम्झनु पर्छ।
- (ञ) "निर्यातमूलक उद्योग" भन्नाले ऊर्जामूलकबाहेक आफ्नो उत्पादनको कम्तीमा साठी प्रतिशत निर्यात गर्ने उद्योग सम्झनु पर्छ।
- (ट) "प्रदेश प्राथमिकता प्राप्त उद्योग" भन्नाले दफा १९ बमोजिमको उद्योग सम्झनु पर्छ।
- (ठ) "प्रदेश सरकार" भन्नाले कर्णाली प्रदेश सरकारलाई सम्झनु पर्छ।
- (ड) "बोर्ड" भन्नाले दफा २० बमोजिम गठित प्रदेश औद्योगिक तथा लगानी प्रवर्धन बोर्ड सम्झनु पर्छ।
- (ढ) "बौद्धिक सम्पत्ति" भन्नाले पेटेन्ट, डिजाइन, ट्रेडमार्क, सेवा मार्क, भौगोलिक सङ्केत चिन्ह, व्यापारिक गोपनीयता लगायत सो सँग सम्बन्धित

अन्य बौद्धिक सम्पत्ति सम्झनु पर्छ र सो शब्दले प्रचलित कानूनले प्रतिलिपि अधिकारको रूपमा परिभाषित गरेको विषयलाई समेत जनाउँछ।

- (ण) "मन्त्रालय" भन्नाले प्रदेश सरकारको उद्योग सम्बन्धी विषय हेर्ने मन्त्रालय सम्झनु पर्छ।
- (त) "मझौला उद्योग" भन्नाले दफा १७ को उपदफा (१) को खण्ड (घ) बमोजिमको उद्योग सम्झनु पर्छ।
- (थ) "रुग्ण उद्योग" भन्नाले आफ्ना व्यावसायिक उत्पादन वा कारोवार प्रारम्भ गरेको मितिदेखि न्यूनतम पाँचवर्ष सञ्चालनमा रही नियतवश वा व्यवस्थापकीय कमजोरीका कारणले नभई काबु बाहिरको परिस्थिति परी लगातार पछिल्ला तीन वर्षसम्म उद्योगको जडित क्षमताभन्दा तीस प्रतिशत वा सो भन्दा कम क्षमतामा सञ्चालन भई सो तीन वर्षको अवधिमा लगातार घाटामा सञ्चालनमा रहेको उद्योगलाई सम्झनु पर्छ।
- (द) "लघु उद्यम" भन्नाले दफा १७ को उपदफा (१) को खण्ड (क) बमोजिमको उद्यम सम्झनु पर्छ।
- (ध) "वातावरणीय अध्ययन" भन्नाले संक्षिप्त वातावरणीय अध्ययन, प्रारम्भिक वातावरणीय परीक्षण वा वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कन सम्बन्धमा गरिएको अध्ययन सम्झनु पर्छ।

- (न) "वातावरणीय अध्ययन प्रतिवेदन" भन्नाले खण्ड (घ) बमोजिम वातावरणीय परीक्षण गरी तयार गरिएको प्रतिवेदन सम्झनु पर्छ।
- (प) "विद्युतीय माध्यम" भन्नाले उद्योग दर्ताका समयमा उद्यमीले उल्लेख गरेको आधिकारिक इमेल ठेगानाबाट उद्योग दर्ता गर्ने निकायको आधिकारिक इमेल ठेगानामा पठाइएको सूचना वा अभिलेख सम्झनु पर्छ।
- (फ) "साना उद्योग" भन्नाले दफा १७ को उपदफा (१) को खण्ड (ग) बमोजिमको उद्योग सम्झनु पर्छ।
- (ब) "समिति" भन्नाले दफा २२ बमोजिम गठन भएको जिल्ला उद्योग प्रवर्धन विकास समिति सम्झनु पर्छ।
- (भ) "स्थिर पूँजी" भन्नाले दफा १८ बमोजिमको सम्पत्ति सम्झनु पर्छ।

परिच्छेद-२

उद्योग दर्ता तथा नियमनसम्बन्धी व्यवस्था

३. उद्योग दर्ता गराउनुपर्ने: (१) कसैले यस ऐनबमोजिम दर्ता नगराई प्रदेशमा उद्योगको स्थापना वा सञ्चालन गर्न वा गराउन हुँदैन।

(२) उपदफा (१) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि यो ऐन प्रारम्भ हुँदाका बखत प्रचलित सङ्घीय कानूनबमोजिम स्थापना भई सञ्चालनमा रहेका प्रदेशको अधिकार क्षेत्रभित्र पर्ने उद्योग यस ऐनबमोजिम स्वतः दर्ता भएको मानिनेछ। यस्ता उद्योगले यस प्रदेशको उद्योग दर्ता गर्ने निकायमा अभिलेखीकरण

गरी प्रदेश सरकारले तोकेबमोजिम प्रमाणपत्र अद्यावधिक गर्नुपर्नेछ र सो प्रमाणपत्र अद्यावधिक गर्दा कुनै शुल्क लाग्ने छैन।

(३) उपदफा (२) बमोजिम स्थापना भई सञ्चालनमा रहेका उद्योगले प्रदेशको उद्योग दर्ता गर्ने निकायमा यो ऐन प्रारम्भ भएका मितिले एक वर्षभित्रमा अद्यावधिक गरी प्रदेश सरकारले तोके बमोजिमको प्रमाण-पत्र लिनुपर्नेछ।

(४) प्रदेश सरकारले संघ वा स्थानीय तहमा विधिवत रूपमा दर्ता भएका उद्योगहरूलाई दोहोरो दर्ता गर्नु नपर्ने व्यवस्था मिलाउनेछ।

यस दफाको प्रयोजनको लागि स्थानीय तह र संघीय सरकारका निकायमा दर्ता भएका उद्योगहरूको विवरण माग गर्न बाधा पर्ने छैन।

(५) यो ऐन प्रारम्भ हुनुअघि प्रदेशभित्र शाखा उद्योगको रूपमा स्थापना भएका उद्योगले तोकिएको म्यादभित्र यस ऐनबमोजिमको प्रक्रिया पूरा गरी छुट्टै उद्योगको रूपमा यस ऐनबमोजिम दर्ता गराउनु पर्नेछ।

(६) कुनै उद्योगले आफ्नो उत्पादन वा त्यसको कुनै भाग साबिकको उद्योग रहेको स्थानभन्दा फरक स्थानबाट उत्पादन गर्न चाहेमा वा उपदफा (५) बमोजिम छुट्टै उद्योगको रूपमा दर्ता हुन नचाहेमा त्यस्तो शाखा उद्योगलाई यस ऐनबमोजिम दर्ताबाहेक नयाँ उद्योग स्थापना गरेसरहको प्रक्रिया पूरा गरी इकाई उद्योगको रूपमा स्थापना गरी सञ्चालन गर्न सक्नेछ।

(७) उपदफा (६) बमोजिमको इकाईबाट हुने उत्पादन तथा कारोबारको अभिलेख सम्बन्धित इकाईले तयार गरी

राख्नुपर्नेछ र त्यस्तो अभिलेख उद्योगको मुख्य कार्यालयमा समेत पठाउनु पर्नेछ।

४. उद्योग दर्ता गर्न निवेदन दिनुपर्ने: (१) यस ऐनबमोजिम उद्योग स्थापना गर्न चाहने व्यक्ति, फर्म वा कम्पनीले तोकिएबमोजिमको विवरण र कागजातसहित तोकिएको ढाँचामा दर्ताको लागि उद्योग दर्ता गर्ने निकाय समक्ष निवेदन दिनुपर्नेछ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम उद्योग दर्ता गर्दा उद्योग दर्ता गर्ने निकायले संघीय ऐनको व्यवस्था अनुरूप अनुमति लिनुपर्ने भए अनुमति लिएर मात्र उद्योग दर्ता गर्नु पर्नेछ।

(३) उपदफा (१) र (२) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि देहायका उद्योगहरू प्रदेशमा दर्ता गरिने छैन:-

(क) नेपालको संविधानको अनुसूची-५ मा उल्लिखित विषयसँग सम्बन्धित उद्योग,

(ख) विदेशी लगानीमा स्थापना हुने उद्योग,

(ग) दुई वा दुई भन्दा बढी प्रदेशको कार्यक्षेत्र भएको उद्योग,

(घ) कूटनीतिक मामिलासम्बन्धी शैक्षिक परामर्श सेवाहरूसँग सम्बन्धित उद्योग।

(४) उपदफा (१) बमोजिम निवेदन दिँदा निवेदनसाथ संलग्न गर्नुपर्ने विवरण वा कागजात विद्युतीय माध्यम (अनलाइन) बाट समेत पेश गर्न सकिनेछ र तत्सम्बन्धी कागजातको प्रमाणीकरण प्रदेश सरकारले व्यवस्था गरेमा विद्युतीय हस्ताक्षरको माध्यमबाट गर्न सकिनेछ।

(५) उपदफा (१) बमोजिम प्राप्त निवेदन जाँचबुझ गर्दा आवश्यक विवरण तथा कागजात पूरा भएको नदेखिएमा उद्योग

दर्ता गर्ने निकायले नपुग विवरण वा कागजात पेश गर्न बढीमा नब्बे दिनको अवधि तोकी निवेदकलाई जानकारी दिनुपर्नेछ।

(६) यस दफामा अन्यत्र जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि लघु तथा घरेलु उद्योगको हकमा त्यस्तो उद्योग सञ्चालन भएको मितिबाट छ महिनाभित्र उद्योग दर्ता गर्ने निकायमा उद्योग दर्ता गर्न निवेदन दिन सकिनेछ।

५. निवेदन अस्वीकृत गर्न सक्ने: (१) दफा ४ को उपदफा (५) बमोजिम माग गरेको विवरण वा कागजात निवेदकले पेश नगरेमा वा यो ऐन वा यस ऐनअन्तर्गत बनेको नियमावली बमोजिमको प्रक्रिया पूरा भएको नदेखिएमा उद्योग दर्ता गर्ने निकायले आधार र कारण खुलाई उद्योग दर्ताको निवेदन अस्वीकृत गर्न सक्नेछ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम अस्वीकृत गर्ने निर्णय भएकोमा निर्णय भएको मितिले सात दिनभित्र आधार र कारण खुलाई सोको लिखित जानकारी सम्बन्धित निवेदकलाई दिनुपर्नेछ।

(३) उपदफा (२) बमोजिम भएको निर्णयउपर चित्त नबुझ्ने पक्षले उक्त निर्णयको जानकारी पाएको मितिले तीस दिनभित्र मन्त्रालयमा उजुरी गर्न सक्नेछ र सो उजुरीको जाँचबुझ गरी मन्त्रालयले उजुरी परेको मितिले पन्ध्र दिनभित्र सो सम्बन्धमा आवश्यक निर्णय गर्नेछ।

(४) उजुरीसम्बन्धी अन्य व्यवस्था तोकिएबमोजिम हुनेछ।

६. उद्योग दर्ताको प्रमाणपत्र दिनुपर्ने: (१) दफा ४ बमोजिम उद्योग दर्ताका लागि परेको निवेदन जाँचबुझ गर्दा आवश्यक विवरण वा कागजात पूरा भएको देखिएमा वा उद्योग दर्ताका लागि नपुग देखिएको विवरण वा कागजात दफा ४ को उपदफा (५) मा तोकिएको अवधिमा निवेदकले पेश गरेमा त्यस्तो विवरण वा

कागजात प्राप्त भएको पाँच दिनभित्र उद्योग दर्ता गर्ने निकायले निवेदकको मागबमोजिमको उद्योग दर्ता गरी तोकिएको ढाँचामा उद्योग दर्ताको प्रमाणपत्र दिनुपर्नेछ।

(२) उपदफा (१) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि वातावरणीय अध्ययन गर्नुपर्ने उद्योगको हकमा वातावरणीय अध्ययन प्रतिवेदन तोकिएको निकायबाट स्वीकृत नगराई उद्योग दर्ताको प्रमाणपत्र दिइने छैन।

(३) उपदफा (१) बमोजिम उद्योग दर्ताको प्रमाणपत्र दिँदा अन्य कुराका अतिरिक्त देहायका विवरणहरू समेत सो प्रमाणपत्रमा खुलाउनु पर्नेछः-

(क) उद्योगको पूँजी,

(ख) प्रमाणपत्र जारी भएको मिति,

(ग) उद्योगको उत्पादन क्षमता,

(घ) व्यावसायिक उत्पादन वा कारोबार प्रारम्भ गर्नुपर्ने अवधि,

(ङ) उद्योगले पालना गर्नुपर्ने शर्तहरू,

(च) प्रकृतिअनुसार उद्योग दर्ता गर्ने निकायले निर्णय गरी तोकेका अन्य शर्तहरू।

(४) उपदफा (१) बमोजिम दर्ता भएको उद्योगले उद्योग दर्ता गर्ने निकायले समय समयमा दिएको निर्देशन तथा दर्ता प्रमाणपत्रमा उल्लिखित शर्तहरूको पालना गर्नुपर्नेछ।

७. वातावरणीय अध्ययन गर्नुपर्ने: (१) दफा ६ बमोजिम वातावरणीय अध्ययन नगराई दर्ता भएको उद्योगले प्रचलित प्रदेश तथा संघीय कानूनबमोजिम वातावरणीय अध्ययन गर्नुपर्ने देखिएमा आफ्नो व्यावसायिक उत्पादन र कारोबार बन्द गरी वातावरणीय अध्ययन

प्रतिवेदन स्वीकृत गराएपछि मात्र त्यस्तो उद्योग सञ्चालन, व्यावसायिक उत्पादन र कारोबार प्रारम्भ गर्नुपर्नेछ।

(२) दफा ६ बमोजिम स्थापना भएका उद्योगको पूँजी वृद्धि, क्षमता वृद्धि, उद्देश्य थप, उद्देश्य परिवर्तन, उद्योगको ठाउँसारी वा स्थानान्तरण गर्नुपर्दा प्रचलित कानूनबमोजिम वातावरणीय अध्ययन गर्नुपर्ने भएमा सो समेत गर्नुपर्नेछ।

(३) उद्योग सञ्चालनका क्रममा वातावरणमा परेको वा पर्न सक्ने प्रतिकूल वातावरणीय असरको न्यूनीकरण गर्ने जिम्मेवारी सम्बन्धित उद्योगको हुनेछ।

(४) यस दफाबमोजिम वातावरणीय प्रभावको न्यूनीकरण गरे नगरेको सम्बन्धमा उद्योग दर्ता गर्ने निकायले आवश्यकताअनुसार अनुगमन गरी निर्देशन दिन, कारवाही गर्न वा कारवाहीको लागि सम्बन्धित निकायमा सिफारिस गरी पठाउन सक्नेछ।

(५) वातावरणीय अध्ययन गर्नु नपर्ने उद्योगले उद्योग दर्ता गर्न निवेदन दिँदा वातावरणीय अध्ययन गर्नु नपर्नाको आधार र कारणसहित आफ्नो उद्योग स्थापना तथा सञ्चालन गर्दा वातावरणमा पर्न सक्ने प्रतिकूल प्रभाव न्यूनीकरण गर्न आवश्यक उपाय अवलम्बन गर्ने स्वघोषणा गर्नुपर्नेछ।

८. उद्योग सञ्चालन, व्यावसायिक उत्पादन वा कारोबार प्रारम्भ गरेको जानकारी दिनुपर्ने: (१) यस ऐनबमोजिम दर्ता भएको उद्योगले उद्योग दर्ता प्रमाणपत्रमा उल्लेख भएको अवधिभित्र उद्योग सञ्चालन वा आफ्नो व्यावसायिक उत्पादन वा कारोबार प्रारम्भ गर्नुपर्नेछ र सोको जानकारी तीस दिनभित्र उद्योग दर्ता गर्ने निकायलाई गराउनुपर्नेछ।

(२) कुनै उद्योगले उपदफा (१) बमोजिम उद्योग सञ्चालन वा आफ्नो व्यावसायिक उत्पादन वा कारोबार प्रारम्भ गर्न नसकेमा सोको कारण खुलाई उद्योग दर्ता प्रमाणपत्रमा उल्लिखित अवधि समाप्त हुनुभन्दा कम्तीमा तीस दिन अगावै त्यस्तो अवधि थपको लागि उद्योग दर्ता गर्ने निकायसमक्ष तोकिएबमोजिम निवेदन दिन सक्नेछ।

(३) उपदफा (२) बमोजिमको अवधिभित्र निवेदन दिन नसकेमा सोको आधार र कारण खुलाई उद्योग दर्ता प्रमाणपत्रमा उल्लिखित अवधिभित्र वा सो अवधि समाप्त भएको मितिले छ महिना भित्र उक्त अवधि बढाउनका लागि तोकिएबमोजिमको विलम्ब शुल्क बुझाई उद्योग दर्ता गर्ने निकायसमक्ष निवेदन दिन सक्नेछ।

(४) उपदफा (२) वा (३) बमोजिम प्राप्त निवेदन जाँचबुझ गरी उद्योग स्थापनाको लागि गर्नुपर्ने निर्माण कार्य लगायतका कामको प्रगति र उद्योगको प्रकृति हेरी उद्योग दर्ता गर्ने निकायले त्यस्तो उद्योगको सञ्चालन वा व्यावसायिक उत्पादन वा कारोबार प्रारम्भ गर्ने अवधि तोकिएबमोजिम थप गर्न सक्नेछ।

तर, कुनै उद्योगको सञ्चालन, व्यावसायिक उत्पादन वा कारोबार प्रारम्भ गर्ने अवधि तीन पटक भन्दा बढी थप्न पाइने छैन।

(५) उपदफा (४) बमोजिम अवधि थपिएकोमा सम्बन्धित उद्योगले सो अवधिभित्र उद्योगको सञ्चालन, आफ्नो व्यावसायिक उत्पादन वा कारोबार प्रारम्भ गर्नुपर्नेछ।

(६) उपदफा (४) बमोजिम कुनै उद्योगको सञ्चालन वा व्यावसायिक उत्पादन वा कारोबार प्रारम्भ गर्ने अवधि थप हुन

नसकेकोमा त्यस्तो निर्णय भएको सात कार्य दिनभित्र सोको लिखित जानकारी सम्बन्धित निवेदकलाई दिनुपर्नेछ।

(७) उपदफा (४) बमोजिम कुनै उद्योग सञ्चालन वा व्यावसायिक उत्पादन वा कारोबार प्रारम्भ गर्ने अवधि थप हुन नसकेमा त्यस्तो उद्योगलाई दिइएको दर्ता अनुमति स्वतः निष्क्रिय भएको मानिनेछ।

९. अनुगमन तथा निरीक्षण गर्ने: (१) यो ऐन तथा यस ऐनअन्तर्गत बनेको नियमावली र उद्योग दर्ता प्रमाणपत्रमा उल्लिखित शर्तहरूको पालना गरे नगरेको सम्बन्धमा मन्त्रालय वा उद्योग दर्ता गर्ने निकायले समय-समयमा उद्योगको अनुगमन तथा निरीक्षण गर्न सक्नेछ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम उद्योगको अनुगमन तथा निरीक्षण गर्न खटिएको कर्मचारी वा पदाधिकारीले अनुगमन तथा निरीक्षणको सिलसिलामा सम्बन्धित उद्योग परिसरमा प्रवेश गर्न, आवश्यकताअनुसार श्रव्य-दृश्य तथा अन्य सूचना तथा तथ्याङ्क सङ्कलन गर्न, आवश्यक कागजात जाँच गर्न र अन्य कुनै जानकारी वा विवरण माग गर्न सक्नेछ।

तर प्रचलित कानूनबमोजिमको बौद्धिक सम्पत्तिको संरक्षणको विषय समावेश भई गोपनीयता कायम राख्नुपर्ने अवस्थामा बौद्धिक सम्पत्ति सम्बन्धी प्रचलित नेपाल कानूनबमोजिम हुनेछ।

(३) उपदफा (२) बमोजिम माग गरिएको त्यस्तो जानकारी वा विवरण उपलब्ध गराउनु सम्बन्धित उद्योगको कर्तव्य हुनेछ।

(४) उपदफा (३) बमोजिम प्राप्त भएको जानकारी वा विवरणबाट त्यस्तो उद्योग सञ्चालनमा कुनै किसिमको समस्या भएको देखिएमा सम्बन्धित उद्योगसँग परामर्श गरी उद्योग दर्ता

गर्ने निकायले त्यस्तो उद्योगलाई आवश्यक सहजीकरण गरिदिन सक्नेछ।

१०. उद्योग स्थानान्तरणको लागि स्वीकृति लिनुपर्ने: (१) प्रदेशको कुनै एक ठाउँमा सञ्चालन गर्ने गरी दर्ता भएको उद्योग कुनै कारणले प्रदेशभित्र अन्यत्र स्थानान्तरण गर्नुपर्ने भएमा सोको कारण खुलाई उद्योग दर्ता गर्ने निकायसमक्ष उद्योग स्थानान्तरणका लागि तोकिएबमोजिमको ढाँचामा निवेदन दिनुपर्नेछ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम निवेदन प्राप्त हुन आएमा प्रचलित कानूनबमोजिम वातावरणीय अध्ययन गर्नुपर्ने भएमा सोसमेत सम्पन्न गरी उद्योग दर्ता गर्ने निकायले स्थानान्तरण भई जाने सम्बन्धित स्थानीय तहको सिफारिसमा उद्योग स्थानान्तरणको स्वीकृति दिन सक्नेछ। त्यसरी उद्योग स्थानान्तरणको लागि प्रदान गरिएको स्वीकृतिको जानकारी मन्त्रालय र सम्बन्धित स्थानीय तहलाई समेत दिनुपर्नेछ।

(३) उद्योग स्थानान्तरण सम्बन्धी अन्य व्यवस्था तोकिएबमोजिम हुनेछ।

११. उद्योगको पूँजी वृद्धि, क्षमता वृद्धि र उद्देश्य थप वा परिवर्तन गर्दा स्वीकृति लिनुपर्ने: (१) कुनै उद्योगले आफ्नो विद्यमान पूँजी वृद्धि वा क्षमता वृद्धि गर्न वा उद्देश्य थप वा परिवर्तन वा हेरफेर गर्न चाहेमा सोको स्वीकृतिको लागि उद्योग दर्ता गर्ने निकायसमक्ष तोकिएबमोजिमको ढाँचामा निवेदन दिनुपर्ने छ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम प्राप्त निवेदनउपर जाँचबुझ गरी उद्योग दर्ता गर्ने निकायले तोकिएबमोजिमको प्रक्रिया पूरा गरी त्यस्तो उद्योगको पूँजी वृद्धि गर्न, क्षमता वृद्धि गर्न, उद्देश्यमा थप, परिवर्तन वा हेरफेर गर्न साठी दिनभित्र स्वीकृत दिनुपर्नेछ।

त्यसरी पूँजी वृद्धि वा क्षमता वृद्धि गर्न वा उद्देश्य थप वा परिवर्तन वा हेरफेर गरेको कारणले उद्योगको वर्गीकरणमा परिवर्तन हुने भएमा सम्बन्धित उद्योगले सोको अभिलेख अद्यावधिक गराई दर्ता प्रमाणपत्रमा जनाउन लगाउनु पर्नेछ।

(३) उपदफा (१) र (२) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि लघु उद्यम वा अनुमति लिनु नपर्ने एक करोडसम्म स्थिर पूँजी भएका घरेलु तथा साना उद्योगले पूँजी वृद्धि वा क्षमता वृद्धि गर्दा उद्योग दर्ता गर्ने निकायको स्वीकृति लिन आवश्यक पर्ने छैन।

तर त्यस्तो पूँजी वृद्धि वा क्षमता वृद्धि गर्न वा उद्देश्य थप वा परिवर्तन वा हेरफेरबाट वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कन वा प्रारम्भिक वातावरणीय परीक्षण गर्नुपर्ने भएमा प्रचलित कानूनबमोजिम सोको प्रतिवेदन स्वीकृत गराउनुपर्नेछ।

(४) यस दफाको प्रयोजनका लागि कुनै उद्योगले साबिकमा जडित यन्त्र उपकरणमा फेरबदल नगरी व्यवस्थापकीय दक्षता अभिवृद्धि गरी प्रक्षेपित उत्पादनभन्दा बढी उत्पादन गरेकोमा क्षमता वृद्धि गरेको मानिने छैन।

१२. विवरण उपलब्ध गराउनुपर्ने: (१) प्रत्येक उद्योगले व्यावसायिक उत्पादन वा कारोबार प्रारम्भ गरेपछि तोकिएबमोजिमको विवरण प्रत्येक आर्थिक वर्ष समाप्त भएको मितिले छ महिनाभित्र उद्योग दर्ता गर्ने निकायसमक्ष पेश गर्नुपर्नेछ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम पेश गर्नुपर्ने विवरण तोकिएबमोजिम विद्युतीय माध्यमबाट समेत पेश गर्न सकिनेछ।

(३) उपदफा (१) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि कुनै उद्योग एक आर्थिक वर्षभन्दा बढी बन्द भएमा वा कुनै

कारणले उत्पादन वा कारोबार नभए पनि उक्त अवधिको शून्य विवरण बुझाउनु पर्नेछ।

तर त्यस्तो उद्योगले उद्योग दर्ता गर्ने निकायलाई सो उद्योग बन्द भएको जानकारी गराई अभिलेखमा जनाएपछि बन्द भएको अवधिभरको विवरण बुझाउन आवश्यक पर्ने छैन।

१३. उद्योग बन्द गरेमा जानकारी दिनुपर्ने: (१) यस ऐनबमोजिम दर्ता भएको उद्योग सम्बन्धित उद्योगीले कुनै कारणले बन्द गरेमा वा उद्योगको व्यावसायिक उत्पादन वा कारोबार स्थगन गरेमा त्यसरी बन्द वा स्थगन गरेको मितिले पैंतिस दिनभित्र त्यसको जानकारी उद्योग दर्ता गर्ने निकायलाई तोकिएबमोजिमको ढाँचामा दिनुपर्नेछ।

(२) उद्योगको उत्पादन वा कारोबारमा कुनै अवरोध वा बाधा उत्पन्न भएमा त्यस्तो उद्योगले उद्योग दर्ता गर्ने निकायमा जानकारी गराएमा सोको निराकरणका लागि उद्योग दर्ता गर्ने निकायले प्रदेश सरकार, स्थानीय तह र अन्य सम्बद्ध पक्षहरूबीच आवश्यक पहल र सहजीकरण गर्न सक्नेछ।

(३) उपदफा (१) बमोजिम बन्द वा स्थगन भएको उद्योग पुनः सञ्चालनमा आएमा सोको एक महिनाभित्र उद्योग दर्ता गर्ने निकायमा जानकारी दिनुपर्नेछ।

१४. उद्योग दर्ता खारेज गर्न निवेदन दिन सकिने: (१) कुनै कारणले उद्योग सञ्चालन गर्न नसकिने भएमा त्यस्तो उद्योगको दर्ता खारेजीको लागि उद्योग दर्ता गर्ने निकायसमक्ष तोकिएबमोजिमको विवरण वा कागजात सहित तोकिएको ढाँचामा निवेदन दिन सकिनेछ।

तर प्रचलित कानूनबमोजिम दामासाहीमा परेको अवस्थामा सोही कानूनबमोजिम हुनेछ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम निवेदन प्राप्त हुन आएमा उद्योग दर्ता गर्ने निकायले सम्बन्धित उद्योगले बुझाउनुपर्ने कर लगायतको सरकारी दायित्व तथा अन्य दायित्व फरफारक गरेको देखिएमा तोकिएबमोजिमको प्रक्रिया पूरा गरी उद्योग दर्ता खारेज गरिदिनु पर्नेछ। त्यसरी गरिएको दर्ता खारेजीको जानकारी सम्बन्धित निवेदक र सबै सरोकारवाला सरकारी निकायलाई दिनुपर्नेछ।

(३) उपदफा (१) वा (२) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि प्रचलित कानूनबमोजिम दामासाहीको प्रक्रियामा गएको कम्पनीअन्तर्गतको उद्योगहरूको हकमा सोही बमोजिम हुनेछ र त्यसरी उद्योग खारेज भएकोमा सोको जानकारी लिक्विडेटरले सम्बन्धित उद्योग दर्ता गर्ने निकायलाई उपलब्ध गराउनुपर्नेछ।

१५. अभिलेख व्यवस्थित गर्नुपर्ने: (१) उद्योग दर्ता, नवीकरण, नामसारी, नाम परिवर्तन, स्थानान्तरण, क्षमता वृद्धि, पूँजी वृद्धि, उद्देश्य थप वा परिवर्तन वा उद्योग खारेजी लगायतका उद्योग प्रशासनसँग सम्बन्धित अभिलेख सुरक्षित राख्ने दायित्व उद्योग दर्ता गर्ने निकायको हुनेछ।

(२) कुनै उद्योग वा त्यस्तो उद्योगमा स्वामित्व भएको व्यक्तिले आफूसँग सम्बन्धित उद्योगको उपदफा (१) बमोजिमको कागजात वा अभिलेख आवश्यक भएको खण्डमा तोकिएबमोजिमको ढाँचामा उद्योग दर्ता गर्ने निकायसमक्ष निवेदन दिन सक्नेछ।

(३) उपदफा (२) बमोजिमको निवेदन पर्न आएमा उद्योग दर्ता गर्ने निकायले तोकिएको दस्तुर लिई सो निकायमा रहेको कागजात वा अभिलेख प्रमाणित गरी उपलब्ध गराउनु पर्नेछ।

(४) कुनै कारणले उद्योग दर्ता गर्ने निकायमा रहेको अभिलेख नष्ट भएको वा फेला पर्न नसकेको अवस्थामा उद्योग दर्ता गर्ने निकायले सरोकारवाला अन्य सरकारी निकायमा रहेको कागजात वा अभिलेख तथा सम्बन्धित उद्योगले पेश गरेका अन्य कागजातलाई आधार मानी अभिलेख कायम गरी उपदफा (३) बमोजिमको प्रतिलिपि उपलब्ध गराउन सक्नेछ।

(५) उद्योग दर्ता गर्ने निकायले उपदफा (४) बमोजिम प्रतिलिपि जारी गरे पश्चात सो उद्योगको अभिलेख सम्बन्धी विवरण पछि अन्यथा प्रमाणित हुन आएमा उद्योग दर्ता गर्ने निकायले निर्णय गरी त्यस्तो प्रतिलिपि रद्द गर्न सक्नेछ।

(६) उद्योग दर्ता गर्ने निकायमा रहेको कुनै उद्योगसँग सम्बन्धित कागजात वा अभिलेख सम्बन्धित उद्योग वा त्यस्तो उद्योगमा स्वामित्व भएको व्यक्ति बाहेक अन्य कसैलाई उपलब्ध गराउन हुँदैन।

तर, अनुसन्धान वा सरकारी काम कारवाहीको सिलसिलामा कुनै अदालत, सरकारी कार्यालय वा निकायबाट माग भएको अवस्थामा त्यस्तो अदालत, सरकारी कार्यालय वा निकायलाई अभिलेख उपलब्ध गराउन बाधा पुऱ्याएको मानिने छैन।

१६. दर्ता नियमन प्रक्रिया निर्धारण गर्नुपर्ने: उद्योग दर्ता गर्ने निकायले सेवा प्रवाहमा एकरूपता तथा प्रक्रियागत पारदर्शिता कायम गर्न उद्योग दर्ता प्रक्रियामा लाग्ने समय, लागत, निर्णयमा संलग्न हुने

तह तथा सेवाग्राहीले प्राप्त गर्ने सेवासम्बन्धी प्रक्रिया तथा मापदण्ड तोकिएबमोजिम हुनेछ।

परिच्छेद-३

उद्योगको वर्गीकरण तथा स्थिर पूँजी

१७. उद्योगको वर्गीकरण: (१) यस ऐनको प्रयोजनको लागि उद्योगहरूको वर्गीकरण देहायबमोजिम गरिएको छ:-

(क) लघु उद्यम: देहायको अवस्था भएको उद्योगलाई लघु उद्यम मानिनेछ:-

- (१) घर जग्गाबाहेक बढीमा बीस लाख रुपैयाँसम्मको स्थिर पूँजी रहेको,
- (२) उद्यमी स्वयं उद्योगको सञ्चालन र व्यवस्थापनमा संलग्न रहेको,
- (३) उद्यमीसहित बढीमा नौ जनासम्म कामदार रहेको,
- (४) वार्षिक कारोबार एक करोड रुपैयाँभन्दा कम रहेको,
- (५) इन्जिन, उपकरण वा मेसिनको प्रयोग गरेको भएमा इन्जिन, उपकरण वा मेसिनमा खपत हुने विद्युतीय ऊर्जा, इन्धन वा अन्य तेल इन्जिनको क्षमता बीस किलोवाट वा सोभन्दा कम रहेको।

तर यस खण्डमा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि औद्योगिक व्यवसाय सम्बन्धी प्रचलित संघीय

कानूनले तोकेबमोजिम अनुमति लिनुपर्ने उद्योगलाई लघु उद्यम मानिने छैन।

(ख) घरेलु उद्योग: देहायको अवस्था भएको उद्योगलाई घरेलु उद्योग मानिनेछ:-

- (१) परम्परागत सीप र प्रविधिमा आधारित,
- (२) श्रममूलक र खास सीप वा स्थानीय कच्चा पदार्थ एवं स्थानीय प्रविधि, कला तथा संस्कृतिमा आधारित,
- (३) इन्जिन, उपकरण वा मेसिनको प्रयोग गरेको भएमा बढीमा पचास किलोवाट सम्मको क्षमताको विद्युतीय ऊर्जा प्रयोग गरेको,
- (४) अनुसूची-१ मा उल्लेख भएबमोजिमका उद्योगहरू।

(ग) साना उद्योग: लघु उद्यम र घरेलु उद्योग बाहेकको पन्ध्र करोड रुपैयाँसम्म स्थिर पूँजी भएको उद्योग।

(घ) मझौला उद्योग: पन्ध्र करोड रुपैयाँभन्दा बढी पचास करोड रुपैयाँसम्म स्थिर पूँजी भएको उद्योग।

(ङ) ठूला उद्योग: पचास करोड रुपैयाँभन्दा बढी स्थिर पूँजी भएको उद्योग।

(२) उपदफा (१) मा उल्लिखित उद्योगलाई त्यस्ता उद्योगबाट उत्पादन हुने वस्तु वा सेवाको प्रकृतिको आधारमा देहायबमोजिम वर्गीकरण गरिएको छ:-

- (क) ऊर्जामूलक उद्योग: ऊर्जा उत्पादन गर्ने व्यवसायमा संलग्न अनुसूची-२ मा उल्लिखित उद्योगहरू,
- (ख) उत्पादनमूलक उद्योग: कच्चा पदार्थ, सहायक कच्चा पदार्थ, वा अर्धप्रशोधित कच्चा पदार्थको प्रयोग वा प्रशोधन गरी मालवस्तु उत्पादन गर्ने उद्योगहरू,
- (ग) कृषि तथा वन पैदावारमा आधारित उद्योग: कृषि वा वन पैदावारमा आधारित कच्चा पदार्थबाट कुनै वस्तु उत्पादन गर्ने वा कृषि वा वन पैदावारसँग सम्बन्धित अनुसूची-३ मा उल्लिखित उद्योगहरू,
- (घ) खनिज उद्योग: प्रचलित कानूनले तोकेअनुसारको प्रदेशको क्षेत्राधिकार भित्रका खनिज उत्खनन् वा प्रशोधन गरी कुनै धातु वा धातुबाहेकका खनिज पदार्थ उत्पादन गर्ने उद्योगहरू,
- (ङ) पूर्वाधार उद्योग: भौतिक पूर्वाधार निर्माण गरी सञ्चालन गर्ने अनुसूची-४ मा उल्लेख गरिएका उद्योगहरू,
- (च) पर्यटन उद्योग: पर्यटन सेवासँग सम्बन्धित अनुसूची-५ मा उल्लिखित उद्योगहरू,
- (छ) सूचना प्रविधि, सञ्चार प्रविधि तथा सूचना प्रसारण प्रविधिमा आधारित उद्योग: प्रचलित कानूनले तोकेअनुसारको प्रदेशको क्षेत्राधिकारभित्रका सूचना सङ्कलन, प्रशोधन र प्रसारणका लागि

प्रविधि प्रयोग गरी सूचना, सञ्चार वा सूचना प्रसारण प्रविधिको सेवा उपलब्ध गराउने अनुसूची-६ मा उल्लिखित उद्योगहरू,

(ज) सेवामूलक उद्योग: सेवा उत्पादन वा प्रदान गर्ने अनुसूची-७ मा उल्लिखित उद्योगहरू।

(३) कुनै उद्योगले दफा ११ बमोजिम पूँजी वृद्धि, क्षमता वृद्धि, उद्देश्यमा थप, परिवर्तन वा हेरफेर भएमा त्यस्तो उद्योग उपदफा (१) बमोजिम जुन वर्गमा पर्ने हो सोही वर्गमा स्वतः वर्गीकृत भएको मानिनेछ।

(४) यस दफामा अन्यत्र जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि बोर्डको सिफारिसमा प्रदेश सरकारले प्रदेश राजपत्रमा सूचना प्रकाशन गरी कुनै उद्योगलाई उद्योगको वर्गीकरणमा समावेश गर्न वा कुनै एक वर्गमा समावेश भएको उद्योगलाई कुनै अर्को उपयुक्त वर्गमा रहने गरी व्यवस्था गर्न सक्नेछ।

(५) प्रचलित कानूनबमोजिम दर्ता भएका तोकिएबमोजिमका सहकारी संस्थाले सो संस्थाको स्वामित्व रहने गरी उद्योग दर्ता गर्न चाहेमा यस ऐनबमोजिम उद्योग दर्ता गर्न सकिनेछ।

(६) यो ऐन प्रारम्भ हुनुअघि दर्ता भएका उद्योगहरूले यो ऐनबमोजिम वर्गीकरण हुन चाहेमा उद्योग दर्ता गर्ने निकायले तोकिएबमोजिमको प्रक्रिया पूरा गरी वर्गीकरण अद्यावधिक गर्न सक्नेछ।

(७) प्रदेश सरकारले प्रदेश राजपत्रमा सूचना प्रकाशन गरी उपदफा (१) वा (२) बमोजिमको वर्गीकरणमा आवश्यक हेरफेर गर्न सक्नेछ।

१८. उद्योगको स्थिर पूँजी: (१) यस ऐनको प्रयोजनको लागि उद्योगको स्थिर पूँजीको मूल्याङ्कन गर्दा देहायको सम्पत्तिलाई आधार मानी मूल्याङ्कन गरिनेछ:-

- (क) जमिन तथा जमिनमुनि (अन्डरग्राउण्ड), अन्तरिक्ष, जल वा जलमुनि निर्माण वा सुधार भएका भौतिक संरचना,
- (ख) जमिनमाथि निर्माण भएका भौतिक संरचना (जस्तै: ढल निकास, आन्तरिक सडक, खानेपानीका संरचना, पानी आपूर्ति गर्ने प्रणाली),
- (ग) उद्योगको कार्यालय, कारखाना, भवन वा गोदाम घर,
- (घ) कर्मचारी वा कामदारका लागि निर्माण भएको आवास भवन,
- (ङ) विद्युत् आपूर्ति तथा सोसँग सम्बन्धित उपकरण र प्रणाली,
- (च) मेसिनरी, उपकरण, औजार तथा तिनका जगेडा पार्टपुर्जा,
- (छ) परिवहनका साधन,
- (ज) पूँजीगत प्रकृतिका कार्यालय सामग्री तथा उपकरण,
- (झ) फिक्स्चर तथा फर्निचर,
- (ञ) सञ्चार सामग्री तथा सोसँग सम्बन्धित उपकरण र प्रणाली।

(२) उपदफा (१) मा उल्लिखित सम्पत्तिका अतिरिक्त उद्योग स्थापना हुनुभन्दा अघि वा निर्माणको विभिन्न चरणमा

भएको देहायका खर्चलाई पनि उद्योगको स्थिर पूँजीको रूपमा मूल्याङ्कन गरिनेछः-

- (क) पूँजीकृत गरिने प्राविधिक तथा सुपरिवेक्षण खर्च,
- (ख) पूर्व लगानी तथा पूर्व सञ्चालन खर्च,
- (ग) पूँजीकृत हुने ब्याज खर्च,
- (घ) उद्योग सञ्चालन पूर्वको वातावरणीय अध्ययन र अनुसन्धान खर्च।

१९. प्रदेश प्राथमिकता प्राप्त उद्योग: (१) यस ऐनको अनुसूची-८ मा उल्लिखित उद्योगहरूलाई प्रदेश प्राथमिकता प्राप्त उद्योग मानिनेछ।

(२) उपदफा (१) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि संघीय औद्योगिक व्यवसाय ऐनमा उल्लेख भएको राष्ट्रिय प्राथमिकता प्राप्त उद्योग प्रदेशको पनि प्राथमिकता प्राप्त उद्योग हुनेछ।

परिच्छेद-४

औद्योगिक तथा लगानी प्रवर्धन बोर्डसम्बन्धी व्यवस्था

२०. बोर्डको गठन: (१) प्रदेशमा उद्योग विकास र औद्योगिकीकरणका लागि आवश्यक सहजीकरण, समीक्षा, नीतिगत पृष्ठपोषण तथा उद्योगको स्थापना, लगानी अभिवृद्धि, प्रवर्धन, संरक्षण र विस्तार गरी औद्योगिकरणलाई तीव्रता दिने सम्बन्धमा आवश्यक नीतिगत निर्णय गर्न देहायबमोजिमको एक औद्योगिक तथा लगानी प्रवर्धन बोर्ड गठन गरिएको छः-

- (क) उद्योग, पर्यटन, वन तथा वातावरण
मन्त्री वा राज्यमन्त्री -अध्यक्ष
- (ख) सदस्य, प्रदेश योजना आयोग (उद्योग हेर्ने)-सदस्य

- (ग) सचिव, आर्थिक मामिला तथा योजना
मन्त्रालय -सदस्य
- (घ) सचिव, भूमि व्यवस्था, कृषि तथा सहकारी
मन्त्रालय -सदस्य
- (ङ) सचिव, उद्योग, पर्यटन, वन तथा
वातावरण मन्त्रालय -सदस्य
- (च) सचिव, भौतिक पूर्वाधार तथा सहरी
विकास मन्त्रालय -सदस्य
- (छ) सचिव (कानून), मुख्यमन्त्री तथा
मन्त्रिपरिषद्को कार्यालय -सदस्य
- (ज) सचिव, सामाजिक विकास मन्त्रालय -सदस्य
- (झ) प्रमुख, नेपाल राष्ट्र बैंक प्रदेशस्तरको
कार्यालय -सदस्य
- (ञ) अध्यक्ष, नेपाल उद्योग वाणिज्य महासंघ,
कर्णाली प्रदेश -सदस्य
- (ट) अध्यक्ष, नेपाल घरेलु तथा साना उद्योग
महासंघ, कर्णाली प्रदेश -सदस्य
- (ठ) अध्यक्ष, महिला उद्यमी महासंघ, कर्णाली
प्रदेश -सदस्य
- (ड) उद्योग क्षेत्रका विज्ञहरूमध्येबाट कम्तीमा
एक जना महिला उद्यमीसहित
मन्त्रालयबाट मनोनीत तीन जना -सदस्य
- (ढ) चेम्बर अफ कर्मर्षको एकजना प्रतिनिधि -सदस्य
- (ण) निर्देशक, निर्देशनालय -सदस्य-सचिव

(२) उपदफा (१) को खण्ड (क) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि मन्त्रालयमा मन्त्री र राज्यमन्त्री दुवै नियुक्त भएको अवस्थामा राज्यमन्त्री बोर्डको सदस्यको रूपमा रहनेछ।

(३) बोर्डले आवश्यक देखेमा विषयसँग सम्बन्धित विषयको विज्ञ, प्रदेश सरकारको कुनै पदाधिकारी वा अधिकृत कर्मचारीलाई बोर्डको बैठकमा भाग लिन आमन्त्रण गर्न सक्नेछ।

(४) बोर्डको बैठक कम्तीमा छ महिनाको एक पटक र आवश्यकताअनुसार जुनसुकै बखत बस्न सक्नेछ।

(५) बोर्डको सदस्य-सचिवले बोर्डको अध्यक्षसँगको परामर्शमा बोर्डको बैठकमा पेश हुने कार्यसूची निर्धारण गरी सोको जानकारी बोर्डको बैठक बस्नुभन्दा दुई दिन अगावै सबै सदस्यलाई उपलब्ध गराउनुपर्नेछ।

(६) बोर्डले गरेका निर्णयहरू सदस्य-सचिवले प्रमाणित गरी राख्नुपर्नेछ।

(७) बोर्डको सचिवालय निर्देशनालयमा रहनेछ।

(८) बोर्डको बैठकसम्बन्धी अन्य कार्यविधि बोर्ड आफैले निर्धारण गरेबमोजिम हुनेछ।

२१. बोर्डको काम, कर्तव्य र अधिकार: (१) यस ऐनमा अन्यत्र तोकिएका काम, कर्तव्य र अधिकारका अतिरिक्त बोर्डको काम, कर्तव्य र अधिकार देहायबमोजिम हुनेछ:-

(क) प्रदेशको समग्र औद्योगिक प्रवर्धनको सम्बन्धमा नियमित समीक्षा गरी त्यसमा आवश्यक सुधार गर्न प्रदेश सरकारसमक्ष सिफारिस गर्ने,

(ख) औद्योगिक प्रदूषण नियन्त्रणसम्बन्धी नीतिको कार्यान्वयन गर्न आवश्यक कार्य गर्ने,

- (ग) प्रदेशको औद्योगिक विकासको स्थितिको समग्र मूल्याङ्कन तथा समीक्षा गरी आवश्यक कदम चाल्न प्रदेश सरकारसमक्ष सुझाव तथा सिफारिस गर्ने,
- (घ) प्रदेशमा दर्ता भएका उद्योग व्यवसायीको गुनासो सुनुवाई गरी समस्या समाधान गर्ने वा गराउने तथा सम्बन्धित निकायलाई मार्गदर्शन गर्ने,
- (ङ) प्रदेशभित्रका औद्योगिक क्षेत्रमा स्वदेशी लगानी अभिवृद्धि गर्ने सन्दर्भमा आवश्यकताअनुसार अध्ययन, अनुसन्धान तथा सर्वेक्षण गर्ने, गराउने,
- (च) प्रदेशभित्र सार्वजनिक, निजी र सहकारी क्षेत्रको प्रभावकारी समन्वयात्मक र सामञ्जस्यपूर्ण सहकार्यमा प्रतिस्पर्धात्मक औद्योगिक वातावरण निर्माण गर्न आवश्यक कार्य गर्ने, गराउने,
- (छ) औद्योगिक व्यवसाय विकास र विस्तारका लागि प्रदेश तथा स्थानीय तहहरूबीच समन्वय गर्नुपर्ने विषयमा आवश्यक मार्गदर्शन दिने र समन्वयको आवश्यक व्यवस्था मिलाउने,
- (ज) एकल बिन्दु सेवा केन्द्रमा प्राप्त हुने सेवा सुविधाको सम्बन्धमा उद्योग हेर्ने संघीय मन्त्रालयमार्फत संघीय बोर्डसँग समन्वय गर्ने,
- (झ) प्रदेशमा दर्ता भएका उद्योगको प्रवर्धनको सम्बन्धमा अन्य आवश्यक कार्य गर्ने वा गराउने,

(ज) औद्योगिक तथा लगानी प्रवर्धनका लागि आवश्यक देखेका अन्य विषयमा सुझाव तथा सिफारिस गर्ने।

(२) बोर्डले आफ्नो काम, कर्तव्य र अधिकारमध्ये केही अधिकार प्रदेश सरकारको कुनै निकाय वा अधिकृतलाई प्रत्यायोजन गर्न सक्नेछ।

(३) बोर्डले आफूले गरेको कामको वार्षिक प्रतिवेदन आर्थिक वर्ष समाप्त भएको मितिले तीस दिनभित्र मन्त्रालयसमक्ष पेश गर्नुपर्नेछ। मन्त्रालयले यस्तो प्रतिवेदन आफ्नो वेबसाइटमा प्रकाशन गर्नेछ।

(४) प्रचलित कानूनमा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि उद्योग व्यावसायमा प्रत्यक्ष असर पर्ने गरी कुनै नीति तर्जुमा गर्दा वा त्यसमा परिवर्तन गर्दा बोर्डसँग परामर्श लिनुपर्नेछ।

२२. जिल्ला उद्योग प्रवर्धन विकास समिति: (१) जिल्लास्तरमा लगानी प्रवर्धन तथा उद्योग स्थापनालाई प्रश्रय दिन देहायबमोजिमको जिल्ला उद्योग प्रवर्धन विकास समितिको गठन गरिनेछ:-

(क) जिल्ला समन्वय समिति प्रमुख वा उपप्रमुख	-संयोजक
(ख) जिल्लाका सबै स्थानीय तहका प्रमुख वा उपप्रमुख	-सदस्य
(ग) जिल्ला उद्योग वाणिज्य संघका अध्यक्ष वा उपाध्यक्ष	-सदस्य
(घ) जिल्ला घरेलु तथा साना उद्योग महासंघको अध्यक्ष वा उपाध्यक्ष	-सदस्य
(ङ) जिल्ला लघु उद्यमी समूह/संघको	

अध्यक्ष वा उपाध्यक्ष -सदस्य

(च) सरकारी स्वामित्वको बैंक तथा वित्तीय
संस्थाको जिल्लास्थित शाखाको प्रमुख
वा उपप्रमुख -सदस्य

(छ) उद्योगसम्बन्धी विषय हेर्ने कार्यालयको
प्रमुख -सदस्य-सचिव

(२) समन्वय समितिले सम्बन्धित क्षेत्रका बढीमा दुई जना
विज्ञलाई समितिको बैठकमा भाग लिन आमन्त्रण गर्न सक्नेछ।

(३) समितिको सचिवालय जिल्लास्थित उद्योगसम्बन्धी
विषय हेर्ने कार्यालयमा रहनेछ।

(४) समितिको बैठक सञ्चालनसम्बन्धी कार्यविधि समिति
आफैले निर्धारण गरेबमोजिम हुनेछ।

२३. समितिको काम, कर्तव्य र अधिकार: यस ऐनमा उल्लिखित अन्य
काम, कर्तव्य र अधिकारका अतिरिक्त समन्वय समितिको काम,
कर्तव्य र अधिकार देहायबमोजिम हुनेछ:-

(क) जिल्लामा औद्योगिक तथा लगानी प्रवर्धन,
लगानीको संरक्षण, अभिवृद्धि तथा औद्योगिकीकरण
सम्बन्धी नीतिगत निर्णयका लागि प्रदेश
सरकारसमक्ष सिफारिस गर्ने,

(ख) उद्योग सम्बन्धी कानूनको कार्यान्वयनमा कुनै
बाधा, अड्काउ वा द्विविधा उत्पन्न भएमा त्यसको
समाधानको लागि सहजीकरण गर्ने,

(ग) जिल्लाको समग्र औद्योगिकरण सम्बन्धी नीतिगत,
कानूनी, संस्थागत र प्रक्रियागत संरचना एवं
कार्यप्रणालीको नियमित समीक्षा गरी त्यसमा

आवश्यक सुधार गर्न मन्त्रालय समक्ष सुझाव तथा सिफारिस गर्ने,

(घ) जिल्लाको औद्योगिक विकास तथा उद्यमशीलता विकासको स्थितिको समग्र मूल्याङ्कन तथा समीक्षा गरी आवश्यक कदम चाल्न प्रदेश सरकारसमक्ष सुझाव तथा सिफारिस गर्ने,

(ङ) जिल्लास्थित विभिन्न स्थानीय तहमा औद्योगिक विकास गर्न आवश्यक समन्वय र सहजीकरण गर्ने,

(च) औद्योगिक लगानी अभिवृद्धि गर्न तथा प्रोत्साहन दिन आवश्यकता अनुसार अध्ययन, अनुसन्धान तथा सर्वेक्षण गर्ने सम्बन्धमा प्रदेश सरकारसमक्ष सिफारिस र सुझाव दिने,

(छ) सार्वजनिक, निजी र सहकारी क्षेत्रको प्रभावकारी, समन्वयात्मक र सामञ्जस्यतापूर्ण सहकार्यमा प्रतिस्पर्धात्मक औद्योगिक वातावरण निर्माण गर्न आवश्यक सहजीकरण गर्ने,

(ज) जिल्ला तथा स्थानीय स्तरमा औद्योगिक ग्राम तथा औद्योगिक क्षेत्र पहिचान गरी सिफारिस गर्ने,

(झ) औद्योगिक विकासको लागि सहजीकरण, समीक्षा तथा समन्वय सम्बन्धी तोकिएबमोजिमका अन्य कार्यहरू गर्ने।

२४. बोर्ड वा समितिको सदस्यले निर्णय प्रक्रियामा भाग लिन नहुने: (१)

बोर्ड वा समितिको बैठकमा निर्णयको लागि पेश हुने कुनै कार्यसूचीको सम्बन्धमा बोर्ड वा समितिको कुनै सदस्यको निजी

सरोकार वा स्वार्थ रहे त्यस्तो कार्यसूचीका सम्बन्धमा हुने निर्णय प्रक्रियामा निजले भाग लिन पाउने छैन।

(२) उपदफा (१) बमोजिमको अवस्था आई परेमा सम्बन्धित सदस्यले सदस्य-सचिव मार्फत बोर्ड वा समितिलाई जानकारी गराउनुपर्नेछ।

(३) उपदफा (१) विपरीत हुने गरी निर्णय भएको देखिएमा त्यस्तो निर्णय स्वतः बदर हुनेछ।

२५. गोपनीयता कायम राख्नुपर्ने: (१) बोर्ड वा समितिको कामको सिलसिलामा आफ्नो जानकारीमा आएको कुनै सूचना अनाधिकृत तवरले अन्य कुनै व्यक्तिलाई उपलब्ध गराउन वा कसैको लाभ, हित वा फाइदाको लागि प्रयोग गर्न वा गराउन हुँदैन।

(२) उपदफा (१) विपरीत बोर्ड वा समितिको अध्यक्ष, सदस्य, सदस्य-सचिव, बैठकमा आमन्त्रित व्यक्ति वा कर्मचारीले कुनै काम गरेमा निजले पदीय आचरण पालना नगरेको मानिनेछ।

परिच्छेद-५

उद्योगलाई प्रदान गरिने सहूलियतसम्बन्धी व्यवस्था

२६. थप सुविधा तथा सहूलियत: (१) उद्योगलाई प्रदान गरिने छुट, सुविधा तथा सहूलियत प्रचलित कानून र औद्योगिक व्यवसाय सम्बन्धी प्रचलित संघीय कानूनबमोजिम हुनेछ।

(२) उपदफा (१) मा उल्लिखित सुविधा तथा सहूलियतका अलावा प्रदेशबाट उद्योगहरूले पाउने थप सुविधा तथा सहूलियत देहायबमोजिम हुनेछः-

(क) वन पैदावारमा आधारित उद्योगलाई कबुलियत वा लिजमा आवश्यक शर्त तोकी कुनै खास

क्षेत्रको वन प्रचलित कानूनबमोजिम भोगाधिकार उपलब्ध गराउन प्रदेश सरकारले नेपाल सरकारसमक्ष सिफारिस गर्न सक्नेछ,

(ख) उद्योगले आफ्नो प्रयोजनको लागि उत्पादन गरेको विद्युत् बढी भई बिक्री गर्न चाहेमा बिक्री गरिने विद्युत्को परिमाणमा आपसी सहमतिबाट कायम भएको दरमा प्रचलित कानूनबमोजिम बिक्री गर्न प्रदेश सरकारले नेपाल सरकारसमक्ष सिफारिस गर्न सक्नेछ,

(ग) निर्यातमूलक उद्योग, विशेष आर्थिक क्षेत्र, औद्योगिक क्लष्टर, औद्योगिक क्षेत्र वा उद्योग ग्राममा स्थापना हुने तोकिएबमोजिमका उद्योगलाई प्रदेश सरकारले प्रदेश राजपत्रमा सूचना प्रकाशन गरी थप सुविधा तथा सहूलियत उपलब्ध गराउन सक्नेछ,

(घ) प्रदेश प्राथमिकता प्राप्त उद्योग वा स्वदेशी कच्चा पदार्थ, श्रम र सीपको अधिकतम उपयोग वा नेपालभित्रै प्रविधि वा वस्तुको आविष्कार गरी स्थापना भएका उद्योगहरूको लागि बोर्डको सिफारिसमा प्रचलित कानूनको अधीनमा रही प्रदेश सरकारले प्रदेश राजपत्रमा सूचना प्रकाशन गरी थप सुविधा तथा सहूलियत दिन सक्नेछ,

(ङ) सहकारी, लघु उद्यम, घरेलु र साना उद्योगलाई बीउ पूँजी (सिड क्यापिटल) को रूपमा प्रदेश

- सरकारले मापदण्ड वा कार्यविधि बनाई सोहीबमोजिम अनुदान उपलब्ध गराउन सक्नेछ,
- (च) सुर्तीजन्य र मदिराजन्य उद्योगबाहेक दफा १७ को उपदफा (२) बमोजिमको उत्पादनमूलक उद्योग, कृषि तथा वन पैदावारमा आधारित उद्योगलाई प्रदेश सरकारले तोकिएबमोजिम प्रोत्साहन, छुट, सुविधा वा सहूलियत उपलब्ध गराउन सक्नेछ,
- (छ) लघु, घरेलु तथा साना उद्योगले आफ्नो उद्योगको क्षमता अभिवृद्धि गर्न आवश्यक पर्ने मेसिनरी, यन्त्र, उपकरणजस्ता नवीन प्रविधि आयात गर्दा लाग्ने भन्सार महसुलमा छुट दिन प्रदेश सरकारले नेपाल सरकारसमक्ष सिफारिस गर्न सक्नेछ,
- (ज) प्रदेश सरकारले प्रदेश राजपत्रमा सूचना प्रकाशन गरी उद्योगले जग्गा खरीद गर्दा लाग्ने रजिष्ट्रेसन शुल्क, सहूलियत दरमा ऋण उपलब्ध गराउने, अनुदान, पूर्वाधार निर्माणलगायतका कार्यमा सहयोग उपलब्ध गराउन सक्नेछ।

२७. जग्गासम्बन्धी व्यवस्था: (१) यस ऐन वा प्रचलित कानूनबमोजिम दर्ता भएका उद्योगका लागि आवश्यक जग्गा सम्बन्धित उद्यमीले प्रचलित कानूनबमोजिम आफैले खरिद गर्नुपर्नेछ।

तर तोकिएबमोजिमका उद्योग सञ्चालन गर्ने उद्यमीले उद्योगका लागि आवश्यक जग्गा खरिद गर्न नसकेमा सोही व्यहोरा खुलाई जग्गा खरिद गर्न वा सरकारी स्वामित्व भएको

जग्गा उपलब्ध गराइदिन अनुरोध गरेमा उद्योग दर्ता गर्ने निकायले जग्गा खरिद गर्न वा जग्गा उपलब्ध गराइदिने सम्बन्धमा आवश्यक समन्वय र सहजीकरण गर्नेछ।

(२) जग्गा उपलब्ध गराउन समन्वय र सहजीकरण गर्ने प्रक्रिया तथा अन्य व्यवस्था तोकिएबमोजिम हुनेछ।

२८. उद्योगको राष्ट्रियकरण वा अधिग्रहण: (१) यस ऐनबमोजिम दर्ता भएको कुनै पनि उद्योगको राष्ट्रियकरण गरिने छैन।

(२) कुनै पनि उद्योगलाई सार्वजनिक प्रयोजनको लागि बाहेक प्रत्यक्ष वा अप्रत्यक्ष रूपमा अधिग्रहण गरिने छैन। सार्वजनिक प्रयोजनको लागि अधिग्रहण गर्नु पर्दा प्रचलित कानूनबमोजिमको उचित प्रक्रिया पूरा गर्नुपर्नेछ।

२९. रुग्ण उद्योगसम्बन्धी व्यवस्था: (१) रुग्ण उद्योगको पहिचान र वर्गीकरणसम्बन्धी व्यवस्था प्रचलित कानूनबमोजिम हुनेछ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम पहिचान र वर्गीकरण भएका उद्योगलाई प्रचलित कानून र तोकिएबमोजिमका सुविधा प्रदेश सरकारले उपलब्ध गराउन सक्नेछ।

३०. औद्योगिक सुरक्षासम्बन्धी व्यवस्था: यस ऐन वा प्रचलित कानूनबमोजिम स्थापना भएका तोकिएबमोजिमका उद्योगका लागि आवश्यकता अनुसार प्रदेश सरकारले तोकिएबमोजिम औद्योगिक सुरक्षा उपलब्ध गराउनेछ।

३१. प्रोत्साहन, छुट, सुविधा वा सहूलियतको दुरुपयोग गर्न नहुने: (१) यस ऐनबमोजिम वा प्रचलित कानूनबमोजिम उद्योगले प्राप्त गर्ने प्रोत्साहन, छुट, सुविधा वा सहूलियत जुन प्रयोजनका लागि दिइएको हो सोही प्रयोजनका लागि मात्र प्रयोग गर्नुपर्नेछ।

(२) कुनै उद्योगले यो ऐन वा यस ऐनअन्तर्गत बनेको नियम विपरीत हुने कुनै कार्य गरेमा त्यस्तो उद्योगलाई यस परिच्छेद बमोजिमको प्रोत्साहन, छुट, सुविधा वा सहूलियत प्रदान गरिने छैन।

परिच्छेद-६

सजाय र पुनरावेदनसम्बन्धी व्यवस्था

३२. सजाय: (१) कसैले दफा ३ बमोजिम उद्योग दर्ता नगराई उद्योग सञ्चालन गरेको पाइएमा उद्योग दर्ता गर्ने निकायको सिफारिसमा मन्त्रालयले त्यस्तो उद्योगलाई तत्काल बन्द गर्न लगाई देहायबमोजिमको जरिवाना गर्न सक्नेछ:-

- (क) लघु उद्यमको हकमा पाँच हजार रुपैयाँ,
- (ख) घरेलु र साना उद्योगको हकमा पच्चीस हजार रुपैयाँ,
- (ग) मझौला उद्योगको हकमा पचास हजार रुपैयाँ,
- (घ) ठूला उद्योगको हकमा एक लाख रुपैयाँ।

(२) कुनै उद्योगले आफ्नो उद्देश्य विपरीत कार्य गरेमा उद्योग दर्ता गर्ने निकायको सिफारिसमा मन्त्रालयले त्यस्तो उद्योगलाई देहायबमोजिमको जरिवाना गर्न सक्नेछ:-

- (क) लघु उद्यमको हकमा दुई हजार रुपैयाँसम्म जरिवाना गर्ने,
- (ख) घरेलु र साना उद्योगको हकमा पचास हजार रुपैयाँसम्म जरिवाना गर्ने,
- (ग) मझौला उद्योगको हकमा एक लाख रुपैयाँसम्म जरिवाना गर्ने,

(घ) ठूला उद्योगको हकमा पाँच लाख रुपैयाँसम्म जरिवाना गर्ने।

(३) कुनै उद्योगले दफा ८ बमोजिम तोकिएको अवधिभित्र उद्योग सञ्चालन वा आफ्नो व्यावसायिक उत्पादन वा कारोबार प्रारम्भ गरेको जानकारी नदिएमा उद्योग दर्ता गर्ने निकायको सिफारिसमा मन्त्रालयले देहायबमोजिमको जरिवाना गर्नेछः-

(क) लघु उद्यमको हकमा प्रत्येक छ महिनाको लागि दुई हजार रुपैयाँ

(ख) घरेलु र साना उद्योगको हकमा प्रत्येक छ महिनाको लागि दश हजार रुपैयाँ,

(ग) मझौला र ठूला उद्योगको हकमा प्रत्येक छ महिनाको लागि पच्चीस हजार रुपैयाँ।

(४) कुनै उद्योगले दफा १० बमोजिम स्वीकृति नलिई उद्योगको स्थानान्तरण गरेमा वा दफा ११ बमोजिम स्वीकृति नलिई पूँजी वृद्धि, क्षमता वृद्धि, उद्देश्य थप वा परिवर्तन गरेमा उद्योग दर्ता गर्ने निकायको सिफारिसमा मन्त्रालयले देहायको कुनै जरिवाना गर्नेछः-

(क) लघु उद्यमको हकमा पाँच हजार रुपैयाँ,

(ख) घरेलु र साना उद्योगको हकमा पच्चीस हजारदेखि पचास हजार रुपैयाँसम्म,

(ग) मझौला र ठूला उद्योगको हकमा एक लाखदेखि तीन लाख रुपैयाँसम्म।

(५) कुनै उद्योगले दफा १२ बमोजिम तोकिएको विवरण तोकिएको अवधिभित्र उपलब्ध नगराएमा उद्योग दर्ता गर्ने

निकायले त्यस्तो उद्योगलाई देहायबमोजिमको जरिवाना गर्न सक्नेछः-

- (क) लघु उद्यमलाई एक हजार रुपैयाँ,
- (ख) घरेलु र साना उद्योगलाई पाँच हजार रुपैयाँ,
- (ग) मझौला उद्योगलाई दश हजार रुपैयाँ,
- (घ) ठूला उद्योगलाई पच्चीस हजार रुपैयाँ।

(६) कुनै उद्योगले दफा ३१ विपरीत हुने गरी कुनै कार्य गरेमा उद्योग दर्ता गर्ने निकायको सिफारिसमा मन्त्रालयले त्यस्तो उद्योगलाई उपलब्ध गराएको प्रोत्साहन, छुट, सुविधा वा सहूलियत जुनसुकै बखत रोक्का गर्न, त्यस्तो प्रोत्साहन, छुट, सुविधा वा सहूलियत बराबरको रकम असुल गर्न वा सो बराबरको रकम जरिवाना गर्न सक्नेछ।

(७) कुनै उद्योगले दफा ४१ बमोजिम व्यावसायिक सामाजिक जिम्मेवारी बहन नगरेमा उद्योग दर्ता गर्ने निकायको सिफारिसमा मन्त्रालयले त्यस्तो उद्योगको वार्षिक खुद मुनाफाको एक दशमलव पाँच प्रतिशतले हुन आउने रकम जरिवाना गर्न सक्नेछ। त्यस्तो जिम्मेवारी एक आर्थिक वर्षभन्दा बढी अवधिमा बहन नगर्ने उद्योगलाई प्रतिवर्ष वार्षिक खुद मुनाफाको शून्य दशमलव पाँच प्रतिशतका दरले थप जरिवाना गर्नेछ।

(८) कुनै उद्योगले यो ऐन वा यस ऐनअन्तर्गत बनेको नियमावलीबमोजिम पालना गर्नुपर्ने शर्त वा उद्योग दर्ता गर्ने निकायको सिफारिसमा मन्त्रालयले समय-समयमा दिएको निर्देशन पालना नगरेमा त्यस्तो उद्योगलाई उद्योग दर्ता गर्ने निकायले देहायबमोजिम जरिवाना गर्न सक्नेछः-

- (क) लघु उद्यमको हकमा पाँच हजार रुपैयाँसम्म,

- (ख) घरेलु तथा साना उद्योगको हकमा पचास हजार देखि एक लाख पचास हजार रुपैयाँसम्म,
- (ग) मझौला उद्योगको हकमा एक लाख पचास हजारदेखि तीन लाख रुपैयाँसम्म,
- (घ) ठूला उद्योगको हकमा दुई लाख पचास हजारदेखि तीन लाख रुपैयाँसम्म।

(९) यस दफामा लेखिएदेखि बाहेक यो ऐन वा यस ऐनअन्तर्गत बनेको नियम विपरीत अन्य कुनै काम गर्ने उद्योगलाई उद्योग दर्ता गर्ने निकायको सिफारिसमा मन्त्रालयले देहायबमोजिमको जरिवाना गर्न सक्नेछः-

- (क) लघु उद्यम भए पन्ध्र हजार रुपैयाँसम्म,
- (ख) घरेलु तथा साना उद्योग भए पन्ध्र हजारदेखि तीस हजार रुपैयाँसम्म,
- (ग) मझौला उद्योगको हकमा तीस हजारदेखि पचास हजार रुपैयाँसम्म,
- (घ) ठूला उद्योग भए पचास हजारदेखि एक लाख रुपैयाँसम्म।

३३. सरकारी बाँकीसरह असूल गरिने: यस ऐनबमोजिम लागेको जरिवाना रकम प्रचलित कानूनबमोजिम सरकारी बाँकीसरह असूलउपर गरिनेछ।

३४. सफाइ पेश गर्ने मौका दिइने: यस परिच्छेदबमोजिम कुनै उद्योगलाई सजाय गर्दा सफाइ पेश गर्ने मनासिब माफिकको मौका दिनुपर्नेछ।

३५. पुनरावेदनसम्बन्धी व्यवस्था: यस परिच्छेदबमोजिम भएको सजायको आदेशउपर चित्त नबुझेमा सजायको जानकारी पाएको

मितिले पैतिस दिनभित्र सम्बन्धित उच्च अदालतमा पुनरावेदन लाग्नेछ।

परिच्छेद-७

विविध

३६. विशेष आर्थिक क्षेत्रसम्बन्धी व्यवस्था: औद्योगिक क्रियाकलापलाई सघन रूपमा सञ्चालन गर्नका लागि आर्थिक क्षेत्र, अन्तरदेशीय आर्थिक क्षेत्र, निर्यात प्रवर्धन क्षेत्र, निर्यात प्रशोधन क्षेत्र, विशेष आर्थिक क्षेत्र, विशेष व्यापारिक क्षेत्र, पर्यटकीय वा अन्य कुनै क्षेत्रसम्बन्धी व्यवस्था प्रचलित कानूनबमोजिम हुनेछ।

३७. प्रदेश औद्योगिक तथा लगानी प्रवर्धन कोष: (१) प्रदेश सरकारले प्रदेशको औद्योगिक लगानी प्रवर्धन तथा संरक्षणका लागि एक औद्योगिक तथा लगानी प्रवर्धन कोष स्थापना गर्न सक्नेछ।

(२) उपदफा (१) बमोजिमको कोषमा देहाय बमोजिमका रकम रहनेछन्:-

(क) नेपाल सरकार, प्रदेश सरकार वा स्थानीय तहबाट प्राप्त रकम,

(ख) स्वदेशी व्यक्ति वा संस्थाबाट प्राप्त रकम,

(ग) विदेशी सरकार, अन्तर्राष्ट्रिय संघसंस्थाबाट प्राप्त रकम,

(३) उपदफा (२) को खण्ड (ग) बमोजिमको रकम लिनुअघि नेपाल सरकारको स्वीकृति लिनुपर्नेछ।

(४) उपदफा (१) बमोजिमको कोषको रकम देहायको कार्यमा खर्च गर्न सकिनेछ:-

(क) लघु उद्यम, घरेलु उद्योग तथा साना उद्योग विकास,

- (ख) प्रविधि विकास,
- (ग) औद्योगिक प्रवर्धन,
- (घ) महिला उद्यमशीलता विकास,
- (ङ) लघु उद्यम, घरेलु तथा साना उद्योगहरूलाई वित्तीय संस्थाबाट लिने ऋणको ब्याजमा अनुदान,
- (च) रुग्ण उद्योगको पुनरुत्थान, पुनर्निर्माण तथा व्यवस्थापन।

(५) कोषको रकम उपदफा (४) बमोजिमको कार्यमा खर्च गर्दा कोषको स्वीकृत वार्षिक कार्यक्रमको अधीनमा रही लगानी तथा खर्च गर्नुपर्नेछ।

(६) कोषको सञ्चालन तथा व्यवस्थापनसम्बन्धी अन्य व्यवस्था तोकिएबमोजिम हुनेछ।

३८. औद्योगिक जनशक्ति: (१) उद्योगलाई आवश्यक पर्ने जनशक्ति नेपाली नागरिकबाट पूर्ति गर्नुपर्नेछ।

(२) उपदफा (१) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि राष्ट्रिय स्तरको पत्रिकामा विज्ञापन प्रकाशन गर्दा पनि उद्योगको लागि चाहिने कुनै खास सीप वा दक्षता भएको जनशक्ति नेपाली नागरिकमध्येबाट उपलब्ध हुन नसकेमा वा उच्च व्यवस्थापन तहको पदमा उपदफा (३) बमोजिम निर्देशनालयको सिफारिसमा श्रमसम्बन्धी प्रचलित कानूनबमोजिम श्रम स्वीकृति लिई बढीमा पाँच वर्षसम्मको लागि त्यस्तो उद्योगले विदेशी नागरिक नियुक्त गर्न सक्नेछ।

(३) उपदफा (२) को प्रयोजनको लागि उद्योग दर्ता गर्ने निकायले सिफारिस गर्दा त्यस्तो उद्योगले माग गरेबमोजिमको सीप वा दक्षता भएको जनशक्ति नेपाली नागरिकबाट पूर्ति गर्न प्रयास

गरेको, त्यस्तो सीप वा दक्षता भएको जनशक्ति उद्योगलाई आवश्यक भएको र त्यस्तो जनशक्ति नेपालमा उपलब्ध हुन नसकेको यकिन गरी श्रम विभागमा श्रम स्वीकृतिको लागि सिफारिस गर्नुपर्नेछ।

(४) उपदफा (२) बमोजिम नियुक्त गरिएको विदेशी नागरिक विशिष्ट प्रकारको प्राविधिक भई त्यस्तो जनशक्ति नेपालभित्र उपलब्ध हुन नसक्ने भएमा उपदफा (३) बमोजिम स्वीकृति लिई त्यस्तो जनशक्तिलाई थप दुई वर्षसम्मको लागि पुनः नियुक्त गर्न सकिनेछ।

(५) उपदफा (२) बमोजिम कुनै उद्योगमा विदेशी नागरिक नियुक्त भएमा निजले प्राप्त गरेको पारिश्रमिकको सत्तरी प्रतिशत रकम परिवर्त्य विदेशी मुद्रामा नेपाल बाहिर लैजान पाउनेछ।

(६) उद्योगमा कार्यरत श्रमिकले उद्योगको सञ्चालन तथा त्यसको उत्पादनमा बाधा अवरोध पुग्ने गरी कुनै प्रकारका गतिविधि गर्न पाउने छैनन्। उद्योगमा कार्यरत श्रमिकले आफ्ना मागहरू प्रचलित श्रमसम्बन्धी कानूनले निर्धारण गरेको प्रक्रिया पूरा गरी शान्तिपूर्ण ढङ्गले व्यवस्थापनसमक्ष राखी आपसी समझदारीमा समाधान गर्नुपर्नेछ।

(७) उद्योगमा काम गर्ने श्रमिक र उद्योगबीच उत्पन्न व्यक्तिगत वा सामूहिक विवादको समाधान श्रमसम्बन्धी प्रचलित कानूनबमोजिम हुनेछ।

(८) श्रमिकको कारणबाट उद्योग सञ्चालन तथा त्यसको उत्पादनमा बाधा वा अवरोध पुग्ने गरी कुनै प्रकारका गतिविधि भई उद्योग बन्द भएमा त्यसरी उद्योग बन्द गर्ने वा काम नगर्ने श्रमिक तथा कर्मचारीलाई त्यसरी काम नगरेको अवधिभरको

पारिश्रमिक उपलब्ध गराउन सम्बन्धित उद्योग वा प्रतिष्ठान बाध्य हुने छैन।

३९. करार गरी उत्पादन गर्न सक्ने: (१) प्रचलित कानूनबमोजिम दर्ता भई सञ्चालनमा रहेको कुनै उद्योगले त्यस्तो उद्योगको उत्पादनको मुख्य उत्पादनवाहेक आफ्नो उत्पादनको कुनै भाग वा उद्योगलाई आवश्यक पर्ने सहायक वस्तु वा सेवा अन्य उद्योगसँग करार वा उपकरण गरी उत्पादन गर्न सक्नेछ।

(२) कुनै निर्यातमूलक उद्योगको लागि तोकिएबमोजिमको मापदण्ड पूरा गरी उपदफा (१) बमोजिम करार वा उपकरणका आधारमा निश्चित परिमाणमा वस्तु वा सेवाको उत्पादन गरिदिएमा त्यस्तो उद्योगलाई पनि तोकिएबमोजिमको प्रोत्साहन, छुट, सुविधा र सहूलियत उपलब्ध गराउन सकिनेछ।

(३) करार वा उपकरण गरी उत्पादन गर्न सकिने सम्बन्धी अन्य व्यवस्था तोकिएबमोजिम हुनेछ।

४०. दोहोरो सुविधा प्रदान नगरिने: (१) यस ऐन वा प्रचलित कानूनबमोजिम प्रदेश सरकारले कुनै उद्योगलाई सेवा, सुविधा वा सहूलियत प्रदान गर्दा दोहोरो पर्ने गरी कुनै सेवा, सुविधा वा सहूलियत प्रदान गर्ने छैन।

(२) प्रदेश सरकारले यस ऐनबमोजिम कुनै उद्योगलाई प्रदान गरेको सेवा, सुविधा वा सहूलियतको जानकारी निर्देशनालयलाई दिनुपर्नेछ।

४१. व्यावसायिक सामाजिक जिम्मेवारीसम्बन्धी व्यवस्था: (१) वार्षिक पन्ध्र करोड रुपैयाँभन्दा बढी कारोबार हुने मझौला, ठूला तथा घरेलु उद्योगले व्यावसायिक सामाजिक जिम्मेवारी वहन गर्ने

प्रयोजनको लागि प्रत्येक आर्थिक वर्षमा वार्षिक खुद मुनाफाको कम्तीमा एक प्रतिशत रकम छुट्याउनुपर्नेछ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम छुट्याइएको रकम वार्षिक योजना तथा कार्यक्रम बनाई तोकिएबमोजिमका क्षेत्रमा खर्च गर्नुपर्नेछ।

(३) उद्योगले उपदफा (२) बमोजिम प्रत्येक आर्थिक वर्षमा सम्पन्न गरेको कार्यक्रम र त्यस्तो कार्यक्रममा खर्च गरेको रकमको विवरण आर्थिक वर्ष व्यतीत भएको छ महिनाभित्र सम्बन्धित उद्योग दर्ता गर्ने निकायसमक्ष पेश गर्नुपर्नेछ।

(४) उपदफा (१) बमोजिम व्यावसायिक सामाजिक जिम्मेवारीका लागि छुट्याइएको रकम आयकर प्रयोजनार्थ खर्च कट्टी गर्न पाइनेछ।

४२. उद्योग ग्राम, औद्योगिक क्लष्टर, औद्योगिक क्षेत्र, विशेष आर्थिक क्षेत्र वा औद्योगिक करिडोर घोषणा गर्न सक्ने: (१) प्रदेश सरकारले प्रदेश राजपत्रमा सूचना प्रकाशन गरी औद्योगिक विकासको लागि पर्याप्त सम्भावना र अवसर उपलब्ध रहेको प्रदेशको कुनै भाग वा स्थानलाई मापदण्ड बनाई उद्योग ग्राम, औद्योगिक क्लष्टर, औद्योगिक क्षेत्र, विशेष आर्थिक क्षेत्र वा औद्योगिक करिडोर घोषणा गर्न सक्नेछ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम घोषणा गरिएका उद्योग ग्राम, औद्योगिक क्लष्टर, औद्योगिक क्षेत्र, विशेष आर्थिक क्षेत्र वा औद्योगिक करिडोर यो ऐन तथा प्रचलित कानूनबमोजिम अन्य उद्योगले पाउने सेवा, सुविधा तथा सहूलियत उपलब्ध गराइनेछ।

४३. भवन बनाउन वा बस्ती बसाउन नहुने: (१) यो ऐन प्रारम्भ भएपछि स्थापना हुने उद्योग ग्राम, औद्योगिक क्लष्टर र विशेष

आर्थिक क्षेत्रको प्रदेश सरकारले प्रदेश राजपत्रमा सूचना प्रकाशन गरी तोकेको क्षेत्र र दूरीभित्र कुनै पनि किसिमको आवासीय भवन वा अन्य भवन बनाउन वा बस्ती बसाउन हुँदैन।

(२) उपदफा (१) बमोजिम तोकिएको क्षेत्र र दूरीभित्र रहेको कसैको निजी जग्गामा आवासीय भवन वा अन्य भवन वा बस्ती बसाउन नदिएको कारणबाट हानि नोक्सानी पुग्न जाने भएमा प्रदेश सरकारले तोकिएको म्यादभित्र तोकिएबमोजिमको प्रक्रिया पूरा गरी सम्बन्धित व्यक्तिलाई मनासिब क्षतिपूर्ति दिनुपर्नेछ।

४४. विद्युतीय माध्यमको प्रयोग गर्न सक्ने: उद्योग दर्ता गर्ने निकायले यस ऐनबमोजिम उद्योग प्रशासनसम्बन्धी तोकिएबमोजिमका काम कारवाहीलाई सरल र सहज बनाउन विद्युतीय कारोबारसम्बन्धी प्रचलित कानूनबमोजिम विद्युतीय माध्यमबाट सम्पादन गर्न सकिने गरी आवश्यक व्यवस्था गर्न सक्नेछ।

४५. स्वचालित स्वीकृति प्रक्रियासम्बन्धी व्यवस्था गर्न सक्ने: (१) प्रदेश सरकारले उद्योग प्रशासनसम्बन्धी प्रक्रियालाई सरल, सहज र अनुमानयोग्य बनाउन यस ऐन तथा प्रचलित अन्य कानूनबमोजिम उद्योग दत्तदिखि खारेजीसम्मका प्रक्रियासम्बन्धी सेवाहरू, उद्योगको किसिम, उद्योगको प्रकृति वा लगानीको सीमा लगायतका विषयहरू तोकी स्वचालित मार्गबाट कार्यान्वयन गर्न सक्नेछ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम स्वचालित स्वीकृति प्रक्रियासम्बन्धी व्यवस्था तोकिएबमोजिम हुनेछ।

४६. अख्तियारनामा दिन सकिने: (१) यस ऐनबमोजिम कुनै उद्योग वा उद्योगमा स्वामित्व भएको व्यक्तिले आफूले गर्नुपर्ने केही वा सबै

काम गर्नको निमित्त कुनै व्यक्तिलाई अख्तियारनामा दिन सक्नेछ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम दिइएको अख्तियारनामा बमोजिम काम गर्न त्यस्तो अख्तियारनामाको प्रतिलिपि नोटरी पब्लिकद्वारा प्रमाणित गराई उद्योग दर्ता गर्ने निकायमा उपलब्ध गराउनुपर्नेछ। उद्योग दर्ता गर्ने निकायले आवश्यक ठानेमा त्यस्तो अख्तियारनामाको सक्कल हेर्न सक्नेछ।

४७. म्याद थप वा पुनः दर्तासम्बन्धी व्यवस्था: (१) यो ऐन प्रारम्भ हुँदाका बखत प्रचलित कानूनबमोजिम उद्योग दर्ता भई उद्योगको सञ्चालन वा व्यावसायिक उत्पादन वा कारोबार प्रारम्भ गर्ने म्याद समाप्त भई उद्योग सञ्चालन, व्यावसायिक उत्पादन वा कारोबार प्रारम्भ गर्न नसकेका उद्योगहरू वा यसअघि म्याद थप भई थपिएको म्यादभित्र समेत उद्योगको सञ्चालन वा व्यावसायिक उत्पादन वा कारोबार गर्न नसकी म्याद गुजारेका उद्योगले निवेदन दिन पाउने गरी एक पटकका लागि यो ऐन प्रारम्भ भएको तीन महिनाभित्र म्याद थपका लागि उद्योग दर्ता गर्ने निकायसमक्ष निवेदन दिन सक्नेछ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम प्राप्त निवेदन जाँचबुझ गर्दा उद्योग दर्ता गर्ने निकायले म्याद थप गर्नुपर्ने मनासिब कारण देखेमा यस ऐनबमोजिमको प्रक्रिया पूरा गरी देहायबमोजिमको विलम्ब शुल्क लिई म्याद थप गर्न सक्नेछ:

(क) लघु उद्यमको हकमा प्रतिवर्ष पच्चीस सय रुपैयाँका दरले,

(ख) घरेलु तथा साना उद्योगको हकमा प्रतिवर्ष सात हजार पाँच सय रुपैयाँका दरले,

(ग) मझौला उद्योगको हकमा प्रतिवर्ष पच्चीस हजार रुपैयाँका दरले,

(घ) ठूला उद्योगको हकमा प्रतिवर्ष पचहत्तर हजार रुपैयाँका दरले।

(३) उपदफा (२) बमोजिम कुनै उद्योगको म्याद थपसम्बन्धी निर्णयको जानकारी सम्बन्धित निवेदकलाई निर्णय भएको सात कार्य दिनभित्र दिनुपर्नेछ।

४८. एकल बिन्दु सेवा केन्द्रको स्थापना: (१) यस ऐन तथा प्रचलित अन्य कानूनबमोजिम उद्योग वा लगानीकर्तालाई प्राप्त हुने छुट, सुविधा वा सहूलियत र उद्योगको लागि आवश्यक पर्ने अन्य सेवा समयमै सरल र सहज रूपमा एकै थलोबाट उपलब्ध गराउने सम्बन्धमा प्रदेश सरकारले प्रदेश राजपत्रमा सूचना प्रकाशन गरी एकल बिन्दु सेवा केन्द्रको स्थापना गरी सञ्चालनमा ल्याउन सक्नेछ।

(२) एकल बिन्दु सेवा केन्द्रको स्थापना तथा सञ्चालनसम्बन्धी अन्य व्यवस्था तोकिबमोजिम हुनेछ।

४९. स्थानीय तहले उद्योग प्रशासनसम्बन्धी कार्य गर्न सक्ने: (१) यस ऐनबमोजिम स्थानीय तहले तीन लाख रुपैयाँसम्मको स्थिर पूँजी भएका लघु उद्यम तथा घरेलु उद्योग दर्ता, प्रशासन तथा नियमनसम्बन्धी कार्य गर्न सक्नेछ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम दर्ता तथा नवीकरण भएका उद्योगहरूको विवरण अद्यावधिक गरी स्थानीय तहले निर्देशनालयलाई पठाउनुपर्नेछ।

(३) स्थानीय तहले गर्ने उद्योग प्रशासनसम्बन्धी अन्य व्यवस्था तोकिबमोजिम हुनेछ।

५०. अधिकार प्रत्यायोजन: (१) यो ऐन वा यस ऐनअन्तर्गत बनेको नियमावलीबमोजिम बोर्डलाई प्राप्त अधिकारमध्ये केही अधिकार बोर्डले आवश्यकताअनुसार मन्त्रालयको सचिव, निर्देशनालयको निर्देशक वा प्रदेश सरकारको अधिकृतस्तरको कर्मचारीलाई प्रत्यायोजन गर्न सक्नेछ।

(२) यो ऐन वा यस ऐनअन्तर्गत बनेको नियमावलीबमोजिम निर्देशनालयलाई प्राप्त अधिकारमध्ये केही अधिकार आवश्यकताअनुसार प्रदेश सरकारको अधिकृतस्तरको कर्मचारीलाई प्रत्यायोजन गर्न सकिनेछ।

५१. बाधा अड्काउ फुकाउने अधिकार: यस ऐनको कार्यान्वयन गर्दा कुनै बाधा अड्काउ परेमा प्रदेश सरकारले प्रदेश राजपत्रमा सूचना प्रकाशन गरी त्यस्तो बाधा अड्काउ फुकाउन सक्नेछ।

५२. अनुसूचीमा हेरफेर वा थपघट गर्न सक्ने: प्रदेश सरकारले प्रदेश राजपत्रमा सूचना प्रकाशन गरी अनुसूचीमा आवश्यकताअनुसार हेरफेर, थपघट वा परिमार्जन गर्न सक्नेछ।

५३. यसै ऐनबमोजिम हुने: यस ऐनमा लेखिएको कुरामा यसै ऐनबमोजिम र अन्यमा प्रचलित कानूनबमोजिम हुनेछ।

५४. निवेदन दिन सक्ने: (१) यस ऐनबमोजिम निर्णय गर्नुपर्ने वा कार्य सम्पन्न गर्न तोकिएको अवधिभित्र कार्य सम्पन्न नभएमा मर्का पर्ने पक्षले मन्त्रालयसमक्ष उजुरी दिन सक्नेछ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम निवेदन पर्न आएमा मन्त्रालयले तोकिएबमोजिम आवश्यक जाँचबुझ गरी उपयुक्त निर्णय गर्नेछ।

(३) उपदफा (२) बमोजिमको निर्णयमा चित्त नबुझ्ने पक्षले निर्णय भएको पैतीस दिनभित्र सम्बन्धित उच्च अदालत समक्ष पुनरावेदन दिन सक्नेछ।

५५. नियम बनाउने अधिकार: यस ऐनलाई कार्यान्वयन गर्न प्रदेश सरकारले आवश्यक नियम बनाउन सक्नेछ।

५६. निर्देशिका, कार्यविधि वा मापदण्ड बनाई लागू गर्न सक्ने: मन्त्रालयले यो ऐन र यस ऐनअन्तर्गत बनेको नियमावलीको अधीनमा रही उद्योग प्रशासनसम्बन्धी काम कारबाहीलाई सरल र सहज बनाउन आवश्यकता अनुसार निर्देशिका वा कार्यविधि वा मापदण्ड बनाई लागू गर्न सक्नेछ।

५७. बचाउ: यो ऐन लागू हुनुअघि प्रचलित कानूनबमोजिम भए गरेका काम कारबाही यसै ऐनबमोजिम भए गरेको मानिने छ।

अनुसूची-१

(दफा १७ को उपदफा (१) को खण्ड (ख) सँग सम्बन्धित)

घरेलु उद्योग

१. हात वा खुट्टाले चलाउने र अर्धस्वचालित तान (ह्याण्ड लुम, पेडल लुम, सेमी अटोमेटिक लुम), कपडा बेर्ने (न्यापिङ्ग), परम्परागत प्रविधिबाट गरिने रङ्गाइ, छपाइ, सिलाइ (तयारी पोशाक बाहेक) र बुनाइ,
२. ऊन र रेशममा आधारित हाते बुनाइका राडी, पाखी, गलैँचा, पस्मिना, पोशाक, हाते कागज र सोमा आधारित वस्तु,
३. परम्परागत कलामा आधारित वस्तु,
४. परम्परागत मूर्तिकला,
५. तामा, पित्तल, ढलौट, काँस र जर्मनसिल्भर जस्ता धातुबाट हस्तनिर्मित भाँडावर्तन तथा हस्तकलाका सामान,
६. फलामबाट बनेका हस्तनिर्मित भाँडा वर्तन तथा घरायसी प्रयोगका चक्कु, चुलेसी, खुकुरी, हँसिया, कुटो, कोदालोजस्ता परम्परागत औजारहरू
७. सुन वा चाँदीबाट हस्तनिर्मित गरगहना, वस्तु, भाँडा वर्तनहरू (बहुमूल्य, अर्ध बहुमूल्य तथा साधारण पत्थर जडान भएका समेत)
८. स्वदेशमा उपलब्ध किमती, अर्ध किमती तथा साधारण पत्थर कटाई उद्योग, ग्रामीण टय्यानिङ्ग/ छालाबाट हस्त निर्मित वस्तुहरू,
९. जुट, सवाई घाँस, चोया, बाबियो, सुती धागो, अल्लो आदि प्राकृतिक रेशामा आधारित उद्योग,
१०. पत्थरकला (ढुङ्गा कुँदेर बनाइएका सामानहरू)
११. पौभा, थाङ्का चित्र र अन्य परम्परागत चित्रकला,

१२. मुकुण्डो (मास्क) तथा परम्परागत संस्कृति दर्शाउने पुतली र खेलौना
१३. परम्परागत संस्कृति, बाजागाजा र कला दर्शाउने विभिन्न प्रकारका हस्तकलाका वस्तु,
१४. काठ, हाड तथा सिङ्ग, माटो, चट्टान र खनिजका कलात्मक वस्तुहरू, सेरामिक्स तथा माटाका भाँडाकुँडा,
१५. हातले छापने ईँटा उद्योग।

अनुसूची-२

(दफा १७ को उपदफा (२) को खण्ड (क) सँग सम्बन्धित)

ऊर्जामूलक उद्योग

१. जलस्रोत, वायु, सौर्यशक्ति, कोइला, प्राकृतिक तेल र इन्धन वा ग्याँस, वायोमास वा अन्य स्रोतहरूबाट ऊर्जा उत्पादन गर्ने उद्योग, त्यस्तो ऊर्जा उत्पादन गर्न प्रयोग गरिने मेसिन उपकरण निर्माण गर्ने उद्योग,
२. प्रदेशभित्रको विद्युत प्रसारण लाइन,
३. विद्युत वितरण प्रणाली,
४. बायो ग्याँसमा आधारित ऊर्जा,
५. चिनी उद्योगको सह-उत्पादनको रूपमा उत्पादन हुने विद्युतीय ऊर्जा,
६. ऊर्जाको सम्भाव्यता अध्ययन गर्ने।

अनुसूची-३

(दफा १७ को उपदफा (२) को खण्ड (ग) सँग सम्बन्धित
कृषि तथा वन पैदावारमा आधारित उद्योग

१. फलफूल खेती वा फलफूल प्रशोधन,
२. खाद्यवस्तुको उत्पादन र प्रशोधन तथा भण्डारण,
३. पशुपालन, पंक्षीपालन (अष्ट्रिचसमेत), पशुपंक्षी प्रजनन, चल्ला काड्ने व्यवसाय र मासु उत्पादन तथा प्रशोधन,
४. दुध उत्पादन तथा दुग्ध पदार्थ प्रशोधन (दूधजन्य परिकार उत्पादन समेत),
५. मत्स्यपालन, माछाभुरा उत्पादन, प्रशोधन एवं प्याकेजिङ,
६. कृषि उपज प्रमुख कच्चा पदार्थ हुने पशुपंक्षीको दाना उत्पादन उद्योग,
७. रेशम खेती तथा रेशम प्रशोधन,
८. चिया बगान, चिया प्रशोधन,
९. कफी खेती, कफी प्रशोधन,
१०. जडीबुटी खेती, जडीबुटी प्रशोधन,
११. तरकारी बीउ बिजन उत्पादन,
१२. तरकारी खेती, तरकारी प्रशोधन,
१३. हरित गृह (ग्रीन हाउस) स्थापना र सञ्चालन,
१४. मौरीपालन (मौरी प्रजनन, मह उत्पादन र प्रशोधन),
१५. पुष्प खेती, पुष्प प्रशोधन (माला बनाउने, सजावट गर्ने, गुच्छा बनाउने र बीउ बिजन उत्पादनसमेत),
१६. नर्सरी व्यवसाय, वनस्पति उद्यान स्थापना, संरक्षण तथा व्यवस्थापन, वनस्पति प्रजनन व्यवसाय (टिस्सु कल्चरसमेत),

१७. रबर खेती, रबरको प्रारम्भिक प्रशोधन र सञ्चालन,
१८. शीत भण्डार, कृषि बजार सञ्चालन तथा व्यवस्थापन,
१९. सामुदायिक, निजी वन तथा कृषि वनको स्थापना र व्यवस्थापन, अन्य गैर काष्ठजन्य वन पैदावार,
२०. नगदेवालीको व्यावसायिक खेती तथा प्रशोधन (जस्तै: ऊखु, टिमुर, अल्लो, सनपाट, चिउरी, सजीवन, स्वीट सरघम, स्टेभिया रेवौडिएन, सुर्ती, जुट, अलैंची, अदुवा, केशर, तेलहन, मसला बाली, दलहन आदि तथा तिनको बीउ उत्पादन),
२१. बेत, बाँस खेती, बेत बाँस तथा अन्य प्राकृतिक रेशाजन्य उत्पादनहरू,
२२. बीउबिजन प्रशोधन,
२३. सःमिल, फर्निचरलगायतका काष्ठ उद्योग,
२४. पार्केटिङ, सिजनिङ्ग, ट्रिटमेन्ट प्लान्ट, प्लाइउड, कम्पोजिट, बोर्ड जस्ता काष्ठजन्य उद्योग,
२५. कागज, रेजिनलगायतका अन्य गैरकाष्ठजन्य वन पैदावारमा आधारित उद्योग,
२६. च्याउ, नयाँ प्रविधिद्वारा बिरुवा उत्पादन गर्ने (टिस्यूकल्चर),
२७. कपास खेती, कपास र कपासको बिउ उत्पादन तथा प्रशोधन गर्ने।

अनुसूची-४

(दफा १७ को उपदफा (२) को खण्ड (ड) सँग सम्बन्धित

पूर्वाधार उद्योग

१. सडक, पुल, सुरुङ्ग,
२. रोपवे, रेलवे, ट्राम, ट्रलिवस, मोनोरेल र स्लाईडिङ्गकार,
३. हवाई धावन मार्ग/विमानस्थल,
४. औद्योगिक संरचना एवं पूर्वाधार कम्प्लेक्स,
५. सभा सम्मेलन केन्द्र,
६. खानेपानी आपूर्ति तथा वितरण,
७. सिँचाई पूर्वाधार,
८. खेलकूद गृह, रङ्गशाला,
९. सवारी पार्किङ्ग स्थल, पार्किङ्ग गृह,
१०. निर्यात प्रशोधन क्षेत्र,
११. विशेष आर्थिक क्षेत्र,
१२. कार्गो कम्प्लेक्स,
१३. प्रदूषित पानी प्रशोधन उद्योग (वेष्ट वाटर ट्रिटमेन्ट प्लान्ट),
१४. टेलिफोन टावर, अप्टिकल फाइबर नेटवर्क, भू-उपग्रह, भू-उपग्रह प्रसारण केन्द्र,
१५. घर तथा आवास भवन,
१६. फिल्म सिटि निर्माण, फिल्म स्टुडियो निर्माण,
१७. व्यापारिक कम्प्लेक्स,
१८. निजी वेयर हाउस,
१९. इन्धन तथा ग्यास आपूर्तिको पाइप लाइन जडानको पूर्वाधारको निर्माण, व्यवस्था तथा सञ्चालन,

२०. ऊर्जा घर तथा ऊर्जा प्रसारण लाइनको पूर्वाधार निर्माण व्यवस्था तथा सञ्चालन।

आन्तरिक मामिला तथा कानून मन्त्रालय

अनुसूची-५

(दफा १७ को उपदफा (२) को खण्ड (च) सँग सम्बन्धित

पर्यटन उद्योग

१. पर्यटक आवास, मोटेल, होटेल, रिसोर्ट, बार तथा रेष्टुरा, पार्टी प्यालेस,
२. ट्राभल एजेन्सी, टुर अपरेटर, हिलिङ्ग सेन्टर, क्यासिनो, मसाज, स्पा,
३. साहसिक पर्यटन, ट्रेकिङ्ग, स्किङ्ग, प्याराग्लाइडिङ्ग, वाटर ज्याप्टिङ्ग, हट एयर ब्यालुनिङ्ग, क्यानोइड, प्यारासेलिङ्ग, घोडचढी, हात्तीचढी, बन्जी जम्पिङ्ग, हिमाल आरोहण, जिपफ्लायर, अल्ट्रालाइट, स्काइवाइकिङ्ग, स्काइड्राइभिङ्ग र यस्तै प्रकारका अन्य साहसिक खेल,
४. केवलकारको निर्माण गरी सञ्चालन गर्ने उद्योग,
५. ग्रामीण पर्यटन, होमस्टे, पर्यावरणीय पर्यटन, कृषि पर्यटन,
६. गल्फ, कोर्स, पोलो, पोनी ट्रेकिङ्ग, पदयात्रा, साइक्लिङ्ग,
७. साँस्कृतिक, धार्मिक, सभा सम्मेलन, खेलकूद पर्यटन,
८. मनोरञ्जन पार्क, वाटर पार्क,
९. वन्यजन्तु आरक्ष,
१०. सङ्ग्रहालय।

अनुसूची-६

(दफा १७ को उपदफा (२) को खण्ड (छ) सँग सम्बन्धित
सूचना प्रविधि, सञ्चार प्रविधि तथा सूचना प्रसारण प्रविधिमा आधारित
उद्योग

खण्ड (क)

सूचना प्रविधि उद्योग:

१. टेक्नोलोजी पार्क,
२. आई. टी पार्क,
३. बायोटेक पार्क,
४. सफ्टवेयर विकास,
५. कम्प्युटर तथा सोसँग सम्बन्धित सेवाहरू,
६. तथ्याङ्क प्रशोधन,
७. साइबर क्याफे,
८. डिजिटल म्यापिङ्ग,
९. बिजिनेस प्रोसेस आउटसोर्सिङ्ग (वि.पि.ओ.), नलेज प्रोसेस आउटसोर्सिङ्ग (के.पि.ओ.)
१०. डाटा सेन्टर, डाटा माइनिङ्ग, क्लाउड कम्प्युटिङ्ग,
११. डिजिटल सिग्नेचर सर्टिफाइङ्ग एजेन्सी
१२. वेब पोर्टल, वेब डिजाइन सेवा, वेब होस्टिङ्ग, अनलाइन वर्गीकृत विज्ञापन सेवा।

खण्ड (ख)

सञ्चार प्रविधिमा आधारित उद्योग:

१. इन्टरनेट सर्विस प्रोभाइडर्स (आई.एस.पी.),

२. टेलिफोन, मोबाइल फोन, मोबाइल स्याटलाइट फोन अपरेटर सेवा,
३. टेलिपोर्ट सेवा,
४. भू-उपग्रह (स्याटलाइट) स्थापना एवं सञ्चालन, भू-उपग्रह प्रसारण केन्द्र स्थापना, भिस्पाट सेवा,
५. ब्रोडव्याण्ड पूर्वाधार, टेलिकम टावर, अप्टिकल नेटवर्क, स्याटलाइट नेटवर्क,
६. सामाजिक सञ्जाल, अनलाइन म्यासेज, भिडियो कल, कन्फरेन्स ।

खण्ड (ग)

प्रसारण प्रविधिमा आधारित उद्योग:

१. एफ.एम. रेडियो, डिजिटल रेडियो सेवा,
२. डिजिटल भू-सतही टेलिभिजन, स्याटलाइट टेलिभिजन, केबुल टेलिभिजन,
३. आइ.पि. टेलिभिजन, अनलाइन सेवा,
४. डिजिटल केबुल टेलिभिजन, नेटवर्क, डाइरेक्ट टु होम (डि.टि.एच.) स्याटलाइट सेवा, एम.एम.डि.एस नेटवर्क, डिजिटल टेलिभिजन (डि.डि.टिभी) नेटवर्क,
५. रेकर्डिङ स्टुडियो, प्रसारण स्टुडियो,
६. छापा सञ्चार (प्रिन्ट मिडिया) उद्योग, श्रव्य दृश्य (अडियो भिजुअल) सामग्री उत्पादन उद्योग, विज्ञापन निर्माण उद्योग,
७. चलचित्र वा वृत्तचित्र उत्पादन,

अनुसूची-७

(दफा १७ को उपदफा (२) को खण्ड (ज) सँग सम्बन्धित

सेवामूलक उद्योग

१. यान्त्रिक कार्यशाला (वर्कशप),
२. छापाखाना तथा छपाइसम्बन्धी सेवा,
३. पेशागत अनुसन्धान तथा विकास, व्यवस्थापन, इन्जिनियरिङ्ग तथा डिजाइन, कानूनी, लेखा, लेखापरीक्षण, शिक्षण प्रतिष्ठान, शैक्षिक तथा प्राविधिक परामर्श सेवाहरू,
४. जिनिङ्ग तथा बेलिङ्ग व्यवसाय,
५. प्रदर्शनी सेवा,
६. साँस्कृतिक तथा मनोरञ्जनात्मक व्यवसाय,
७. निर्माण व्यवसाय,
८. सार्वजनिक यातायात व्यवसाय,
९. फोटोग्राफी,
१०. अस्पताल,
११. नर्सिङ होम, क्लिनिक, पोलिक्लिनिक, पुनर्स्थापना गृह सञ्चालन, फिजियोथेरापी क्लिनिक, आयुर्वेद तथा अन्य वैकल्पिक अस्पताल,
१२. शारीरिक व्यायाम, योग ध्यान तथा अभ्यास केन्द्र सञ्चालन,
१३. शिक्षण एवं प्रशिक्षण संस्था,
१४. पुस्तकालय, अभिलेखालय तथा सङ्ग्रहालय सेवा,
१५. प्रयोगशाला,
१६. हवाई यातायात सेवा,
१७. खेलकूद सेवा, स्वीमिङ्ग पूल,
१८. निर्माण भैसकेका शीत भण्डार सञ्चालन,
१९. हाउस वायरिङ्ग इलेक्ट्रीकल फिटिङ्ग र मर्मत,

२०. फोहोरमैला सङ्कलन तथा सरसफाइ, फोहोरमैला पुनः प्रशोधन,
२१. घरजग्गा खरिद गरी भूमि विकास गरी बिक्री गर्ने व्यवसाय,
२२. निर्माणसम्बन्धी भारी उपकरण (हेभी इक्वीपमेन्ट) भाडा, मर्मत तथा सञ्चालन,
२३. पशु चिकित्सा सेवा,
२४. ब्याट्री रिचार्जिङ्ग,
२५. स्वास्थ्य परीक्षण (एक्स रे, सिटी स्क्यान, एम.आर.आई, अल्ट्रासाउन्ड जस्ता सेवाहरू) तथा स्वास्थ्य परीक्षण प्रयोगशाला,
२६. निर्माण भइसकेका पूर्वाधारहरूको सञ्चालन गर्ने (जस्तै: सभा सम्मेलन भवन, खानेपानी आपूर्ति, इन्धन तथा इन्धनजन्य ग्याँस आपूर्तिसम्बन्धी पाइप लाइन, गोदामघर तथा भण्डारण, विमानस्थल, बसपार्क रङ्गशाला, स्पोर्ट्स कम्प्लेक्स, रोपवे, सडक, सिँचाई, विद्युत प्रसारण, विद्युत गृह, रेलवे सेवा, कार्गो कम्प्लेक्स इनल्याण्ड क्लियरेन्स डिपो (आई.सि.डि.) जस्ता सेवा सञ्चालन गर्ने) व्यवसायहरू,
२७. खाद्यान्न कुटानी, पिसानी, पेलानी र प्याकिङ्ग गर्ने कार्य,
२८. कपडा तथा धागो रङ्गाइ, साइजिङ्ग र कपडा छपाइ (कपडा बुन्ने उद्योगले आफ्नो प्रयोजनको लागि गरेकोमा बाहेक),
२९. ढुवानी तथा कार्गो व्यवसाय वा सेवा,
३०. भन्सार एजेन्ट सेवा,
३१. प्याकेजिङ्ग, रिफिलिङ्ग सेवा (एल.पी.जि. ग्याँस रिफिलिङ्ग र सवारी ग्याँस रिफिलिङ्ग गर्ने स्टेशन समेत),
३२. कुरियर सेवा,
३३. ड्राइक्लिनिङ्ग व्यवसाय,
३४. ब्यूटी पार्लर,

३५. आन्तरिक सजावट (इन्डेटियर डेकोरेशन),
३६. सुरक्षा सेवा प्रदान गर्ने व्यवसाय,
३७. प्रकाशन सेवा,
३८. विज्ञापन सेवा,
३९. विज्ञापन सामग्री तयार गर्ने सेवा,
४०. आम सञ्चार सेवा,
४१. टेलिभिजनबाट प्रसारण गर्न बनाइएका कार्यक्रम र डकुमेन्ट्री टेलिफिल्म उत्पादन तथा प्रसारण,
४२. माटो परीक्षण (स्वाइल टेष्टिङ्ग) सेवा,
४३. पानी प्रशोधन, ढुवानी तथा वितरण सेवा,
४४. स्वास्थ्य (हेल्थ) क्लब,
४५. प्राणीशास्त्रसम्बन्धी (जुलोजिकल), भूशास्त्रसम्बन्धी (जियोलोजिकल), जीवप्रविधि (बायोटेक) सम्बन्धी बगैँचा (पार्क) सञ्चालन,
४६. व्यवसाय संवर्धन सेवा (बिजिनेस इन्क्युबेसन सर्भिस)
४७. व्यापारिक परिसर (ट्रेडिङ्ग बिजिनेस कम्प्लेक्स) सञ्चालन,
४८. वैदेशिक रोजगार सेवा,
४९. सिनेमा हल (मल्टिप्लेक्ससमेत),
५०. थिएटर (मल्टिप्लेक्ससमेत),
५१. सिलाई बुनाई (बुटिकसमेत),
५२. विद्युत सर्वेक्षण,
५३. खनिज अध्ययन अनुसन्धान,
५४. अनुसन्धान तथा विकास सेवा,
५५. सरसफाइ सेवा,
५६. थोक तथा खुद्रा व्यवसाय सेवा,

५७. विद्युतीय व्यापार (इ-कमर्श), विद्युतीय माध्यम (अनलाइन वा सफ्टवेयर वा एप्स वा यस्तै अन्य प्रकारको माध्यम) को प्रयोग गरी सर्वसाधारणलाई सेवा उपलब्ध गराउने उद्योग व्यवसाय,
५८. मेशिनरी उपकरण भाडामा उपलब्ध गराउने (लिजिङ्ग) सेवा,
५९. प्रशोधन वा प्रक्रिया नगण्य रूपमा हुने कट टु लेन्थ सिट, फोटो फिल्म स्लिटिङ्ग, फोटो, पेपर स्लिटिङ्ग, टिस्यु पेपर स्लिटिङ्ग, बल वियरिङ्ग एसेम्बली तथा बल्क रूपमा तयारी सामान आयात गरी रिप्याकिङ्ग गर्ने जस्ता सेवा व्यवसायहरू,
६०. कपडा तथा यार्न डाइङ्ग, यार्न साइजिङ र कपडामा प्रिन्टिङ्ग गर्ने व्यवसाय (कपडा बुन्ने उद्योगले आफ्नै प्रयोजनको लागि गरेकोमा बाहेक),
६१. व्यावसायिक रूपमा गरिने पशु चिकित्सा सेवा,
६२. सर्भिस अपार्टमेन्ट,
६३. फुड कोर्ट, क्याटरिङ्ग, घुम्ती खाद्य स्टल,
६४. उपकरण मर्मत तथा जडान, रेडी मिक्स कंक्रीट, निर्यात गृह, प्रविधि तथा आविष्कार केन्द्र, सुविधायुक्त कार्यालयस्थल प्रदान गर्ने सेवा।

अनुसूची-८

(दफा १९ सँग सम्बन्धित)

प्रदेश प्राथमिकता प्राप्त उद्योग

१. लघु उद्यम, घरेलु उद्योग, होटल, रेष्टुरेण्ट तथा बार,
२. ऊर्जामूलक उद्योग,
३. कृषि तथा वन पैदावारमा आधारित उद्योग,
४. पूर्वाधार उद्योग,
५. निर्यातमूलक उद्योग,
६. पूर्वाधारसहितको साहसिक पर्यटन, ग्रामीण पर्यटन, पर्यावरणीय पर्यटन, गल्फ कोर्स, पोलो, पोनी ट्रेकिङ्ग, पदयात्रा पर्यटन, ज्याफिटङ्ग, सभा सम्मेलन पर्यटन, खेलकूद पर्यटन, धार्मिक पर्यटन, साँस्कृतिक पर्यटन, मनोरञ्जन पार्क निर्माण तथा सञ्चालन,
७. खानी तथा खनिजन्य उद्योग, पेट्रोलियम तथा प्राकृतिक ग्याँस तथा इन्धन अन्वेषण तथा उत्पादन,
८. स्वदेशी चुनढुङ्गा प्रयोग गरी क्लिंकर तथा सिमेन्ट उत्पादन गर्ने उद्योग, स्लेट तथा मार्बल उत्पादन गर्ने उद्योग, वनस्पति रेशामा आधारित तथा कागज, चिनी, रासायनिक मल (मिश्रण बाहेक), प्राङ्गारिक मल, जुत्ता चप्पल, धागो उत्पादनसम्बन्धी, पशुपालन, माछा पालन, कुखुरा पालन र मौरी पालनसम्बन्धी, पुष्प खेती (प्लोरिकल्चर), धुलो दूध, औषधी उत्पादन, फोहोरमैला तथा खेर गएको वस्तुको प्रशोधन, इन्धन वचत गर्न उपकरण उत्पादन गर्ने उद्योग, प्रदूषण कम गर्ने उपकरण उत्पादन गर्ने उद्योग र अपाङ्गहरूले प्रयोग गर्ने साधन तथा उपकरण उत्पादन गर्ने उद्योग, कृषि यन्त्र उपकरण तथा औद्योगिक मेसिनरी बनाउने उद्योग,

विद्युत्बाट चल्ने सवारी साधनहरू उत्पादन गर्ने उद्योग, आँखाको कृत्रिम लेन्स उत्पादन गर्ने उद्योग,

९. दुर्गम तथा कम विकसित क्षेत्रमा स्थापना हुने अस्पताल, नर्सिङ होम, पशु अस्पताल एवं चिकित्सालय, स्वास्थ्य परीक्षण सेवा, स्वास्थ्य प्रयोगशाला, जैविक अनुसन्धानशाला र शिक्षण एवं प्रशिक्षण संस्थाहरू,
१०. सूचना प्रविधि उद्योग,
११. निजी क्षेत्रबाट निर्माण र सञ्चालन हुने औद्योगिक क्षेत्र, विशेष आर्थिक क्षेत्र र उद्योग ग्राममा स्थापना भएका उद्योग,
१२. प्रदेश सरकारले आवश्यक मापदण्ड बनाई उच्च मूल्य र न्यून तौल आयतन (हाई प्राइस लो वेट भोल्युम) भएको पहिचान गरी प्रदेश राजपत्रमा सूचना प्रकाशन गरी तोकिदिएका वस्तु उत्पादन गर्ने उद्योग।

प्रमाणीकरण मिति: २०७८/१२/०६

आज्ञाले,
प्रेम राज गिरी
प्रदेश सरकारको सचिव

आन्तरिक मामिला तथा कानून मन्त्रालय, कर्णाली प्रदेश, सुर्खेतमा मुद्रित